KRALJ VEKOV

TRINAJST GOVOROV O BOGU

V STOLNI CERKVI SV. NIKOLAJA V LJUBLJANI
GOVORIL

Dr. MIHAEL OPEKA

STOLNI KANONIK IN UČITELJ HOMILETIKE NA VSEUČILIŠČU
V LJUBLJANI

1.—3. TISOČ

V LJUBLJANI 1930

ZALOŽILA PRODAJALNA K. T. D. H. NIČMAN
NATISNILA JUGOSLOVANSKA TISKARNA

KRALJ VEKOV

TRINAJST GOVOROV O BOGU

V STOLNI CERKVI SV. NIKOLAJA V LJUBLJANI
GOVORIL

DR. MIHAEL OPEKA

STOLNI KANONIK IN UČITELJ HOMILETIKE NA VSEUČILIŠČU
V LJUBLJANI

1.—3. TISOČ

V LJUBLJANI 1930

ZALOŽILA PRODAJALNA K. T. D. H. NIČMAN
NATISNILA JUGOSLOVANSKA TISKARNA

Imprimatur.

Škof. ordinariat v Ljubljani, dne 13. januarja 1930, št. 181.

Dr. Gregorij Rožman m. p.,
gen. vik.

Kazalo.

Uvod 5
O božjem bistvu 7
O božjih lastnostih
I. Bog je večen in neizpremenljiv 19
II. Bog je povsod pričujoč 27
III. Bog je vseveden 35
IV. Bog je vsemogočen in neskončno moder 44
V. Bog je neskončno svet 52
VI. Bog je neskončno pravičen 60
VII. Bog je neskončno dobrotljiv 68
VIII. Bog je neskončno usmiljen 77
IX. Bog je neskončno resničen in zvest 86
Presveta Trojica
I. Razodetje 97
II. Skrivnost 105
O božjem češčenju 113
Opombe 123

Velik si, Gospod, in zelo hvale vreden; velika je tvoja moč in tvoje modrosti ni števila. In tebe hoče hvaliti človek, tako neznatna tvoja stvar; človek, ki nosi s seboj svojo umrljivost in nosi s seboj izpričevalo svojega greha in izpričevalo, da se ti ustavljaš prevzetnim; in vendar hoče tebe hvaliti človek, neznatna tvoja stvar. Ti daš srcu, da je sladko, tebe hvaliti; zakaj záse si nas ustvaril in nemirno je naše srce, dokler ne počije v tebi. Daj mi, Gospod, vedeti in razumeti, kaj je prej: tebe klicati ali tebe hvaliti; in kaj je prej: tebe poznati ali tebe klicati. (Aug., Confess. I, 1.)

Gospod Jezus! Bodi hvaljen, češčen, moljen, poveličevan, ti Sin božji in Bog, ki z Očetom in Svetim Duhom živiš in kraljuješ na veke vekov.

V Ljubljani, na Izpreob. sv. Pavla 1930.

Dr. Mihael Opeka.

O božjem bistvu.

Nobenega dvoma ni, da verska naobrazba sedanjega časa daleč zaostaja za drugim napredkom človeštva. Dočim težijo ljudje v vseh strokah znanosti in vednosti po najvišjem, je pa poznanje vere tudi pri izobražencih navadno zelo skromno. Nekaj malega iz šolskih let je neredkokrat vse, kar vedo premnogi o verskih resnicah. A kako je še tisto malo največkrat prepleteno z netočnim umevanjem, z napačnimi predstavami, z očividnimi zmotami! Zato je zlasti dandanes prva in najvažnejša naloga cerkvenega govornika, krščansko ljudstvo v verskih resnicah poučevati. Temeljit pouk budi tudi že ljubezen do spoznane resnice. — Kar mene tiče, sem si — dasi svojih častitih poslušavcev nisem nikoli imel za nevedne v katoliškem nauku, sem si vendar — v teku let prizadeval, razložiti s tega mesta razna poglavja našega verovanja. A mnogo je še tega, česar nisem natančneje obravnal. Kar bom mogel, bom rad še storil. Danes bom načel poglavje, o katerem se boste vsi čudili, da nisem že davno o njem govoril. Zakaj pač nisem? Sam ne vem prav, zakaj. Menda zato ne, ker je tako nad vse težko,

in se tudi ubogi pridigar — kakor drugi ljudje — večkrat straši težkoč pri svojem delu. Je pa to poglavje o Bogu samem — najvišje, o čemer more človeški duh razmišljati in jezik govoriti. Toda ne mislite, da vam bom le-tu najprej dokazoval, da je Bog. Vernim kristjanom kaj takega ni treba dokazovati. Tudi tiste nespametne brezverce, ki pravijo, da ni Boga, je najbolje kar na kratko zavrnil veliki španski filozof Balmes, ko je dejal: Dokaz, da je Bog, nosim jaz v malem žepu svojega telovnika. Tam je namreč imel — kakor po navadi mi moški — uro. Če ura ni postala brez urarja-mojstra, koliko manj je postal svet brez Boga-Stvarnika![1] — Ne torej o bivanju božjem, v katero verujemo in ki je o njem vsak, še tako preprost um lahko prepričan, marveč o bistvu božjem in nekaterih božjih lastnostih, o božjem notranjem življenju ter o češčenju božjem vas bom zdaj učil, kar bom premogel. Danes najprej o bistvu božjem ali o tem, kaj je Bog. —

*

Kaj je Bog? K grškemu modrijanu Simonidu je prišel Hieron, samodržec iz Sirakuz, in mu je zastavil to vprašanje: Kaj je Bog? Modrijan si je za odgovor izprosil en dan premisleka. Ko je pa drugega dne vladar zopet prišel, da bi čul filozofa, je ta prosil dveh nadaljnjih dni za premišljevanje. A tudi potem še ni odgovoril na vprašanje, marveč je zahteval še večkrat, vselej po še enkrat

toliko dni premisleka, tako da je Hieron končno postal nevoljen in je modreca vprašal, zakaj to dela. Zato, je odgovoril le-ta, ker mi postaja odgovor zmerom težji, čim bolj o njem premišljujem. — To je bilo kakih pet stoletij pred Kristusovim rojstvom. Od takrat je vzšlo zemlji solnce vere in je razsvetlilo noč poganstva. Sin božji je v človeškem mesu prišel na svet in je govoril ljudem, kar je od večnosti videl v objemu Očetovem. Luč njegove resnice in milosti je naredila iz poganskih modrijanov krščanske cerkvene očete, ki so z veliko učenostjo razglabljali, govorili in pisali o verskih skrivnostih. Toda glej! tudi ti si komaj upajo na vprašanje: Kaj je Bog? odgovoriti kaj prida drugače, nego je odgovoril Simonid. Čujte najbolj učenega in najbolj globokega med cerkvenimi očeti, sv. Avguština! Bog je neizrekljiv, pravi; lažje je povedati, kaj Bog ni, nego, kaj je.[2] In na drugem mestu govori: Vprašal sem zemljo, in je rekla: Nisem tvoj Bog; in vse stvari na nji so izpovedale isto. Vprašal sem morja in brezdna in živali, ki se gibljejo na zemlji, in so odgovorili: Nismo tvoj Bog, išči nad nami! Vprašal sem pihljajoče sapice, in govoril je zrak z vsemi svojimi prebivavci: Moti se Anaksimen, nisem tvoj Bog. Vprašal sem nebo, solnce, luno in zvezde, in so rekli: Tudi mi nismo Bog, ki ga iščeš. In rekel sem vsem stvarem, ki obkrožavajo moje telo: Rekle ste mi o mojem Bogu, da ve niste; povejte

mi kaj o njem! In zaklicale so z velikim glasom: On nas je naredil.[8]

Zares, predragi! to je Bog: On, ki je vse stvari naredil, ustvaril, sam pa ni ustvarjen. On, ki je vzrok vsemu, kar je postalo, sam pa ni postal. On, od katerega imajo vse stvari svoje popolnosti, sam pa svojih popolnosti ni dobil od nobenega drugega bitja. Bog je bitje, katero je samo od sebe in neskončno popolno; je najpopolnejši duh. Osvetlimo to, kolikor moremo! Veliko tako ne moremo. Saj če bi pozvali tudi najvišjega serafa, ki stoji pred obličjem božjim, naj nam pove, kaj je Bog, bi tudi le-ta zakril s perutmi svoj obraz in bi namesto odgovora samo ponavljal: Svet, svet, svet Gospod Bog Sabaot! Samo kolikor ga spoznamo po stvareh in kolikor nam o njem pove nadnaravno razodetje, samo toliko vemo o Bogu. Bog je bitje, katero je samo od sebe —. To se pravi, da je njegovo bistvo biti; on mora biti. Nobeno drugo bitje ni, da bi moralo biti. Je, ali pa ga ni. Kamen, rastlina, žival, človek, angel, zemlja, solnce, vsi nebeški svetovi ni, da bi morali biti. Vsa ta bitja so postala, ko jih je Bog naredil, pa bi lahko tudi ne bila postala, Bog bi jih lahko ne bil naredil. Bog pa ni postal, nihče ga ni naredil; Bog je sam od sebe, pa tudi sam od sebe ni postal, marveč je zmerom bil. Jaz sem, ki sem, je dejal Mozesu (2 Moz 3, 14). In kakor tega, da je, Bog ni od nikogar prejel, tako tudi ne svojih neskončnih popolnosti. Neskončnih popolnosti,

pravim. Pri Bogu namreč s popolnostmi ni tako kakor pri stvareh, da bi jih imel le gotovo, čeprav najvišje število, in v gotovi, čeprav najvišji meri, marveč jih ima brez števila in v neskončni meri. Njegovih popolnosti in dobrih lastnosti je toliko, da ni mogoče nobene več pridejati, in vse jih ima v toliki meri, da o nobeni ni mogoče reči, da ima svojo mejo ali svoj konec. Veliko je v stvarstvu popolnosti in dobrote in lepote in drugih razveseljivih lastnosti. Zvezde bleste v čarobni luči na nebu, in biseri in demanti se svetijo v globini zemlje in morja. Cvetlice in rastline nas razveseljujejo z vsemi mavričnimi barvami v vseh mogočih oblikah in velikostih. Živali imajo svoje dobre in prijetne lastnosti. Ljudje okrog nas so polni modrosti in razumnosti, čednosti in plemenitosti. Angeli v nebesih so neizmerno lepi v svoji slavi in blaženstvu. Vzemite skupaj vse popolnosti in dobre lastnosti, kar jih je na vseh stvareh. Veliko število in mero boste dobili. Toda kako daleč bo od tega števila in te mere popolnosti do popolnosti božjih? Neskončno daleč. — A naj gre naša domišljija še naprej! Mislimo si, da bi bilo k temu svetu, ki je že ustvarjen, ustvarjenih še vse polno novih svetov z nebrojnimi novimi stvarmi, ki bi imele vse polno novih popolnosti in dobrih lastnosti, vsako v najvišji meri, ki je pri stvari mogoča — in privzemimo zdaj še vse popolnosti teh novih svetov k onim prejšnjim. Dobili bomo morda števila in mere, ki jih noben človeški jezik

izgovoriti ne more. A za koliko smo se s tem približali popolnostim božjim? Niti za korak. Zakaj zmerom leži med popolnostmi vseh ustvarjenih in ustvarljivih reči in med popolnostmi božjimi — cela neskončnost.[4] Bog je neskončno popolno bitje. Ne samo, da združuje v sebi v neskončni meri vse popolnosti, kar jih je in kar jih je misliti mogoče — njegovim popolnostim tudi nobene nepopolnosti ni primešane. Vse, kar mi popolnosti vidimo, je združeno z nepopolnostjo. Vsa lepota na zemlji je minljiva, vsa dobrota nedostatna, vsa modrost v meglo zavita, vsa moč s slabostjo sparjêna, vsa krasota zemlje in neba izpremenljiva. V Bogu pa ne tako. V njem ni nič minljivega, pomanjkljivega, nezadostnega. Vse popolnosti ima v najvišji čistobi in neokrnjenosti. Od vekomaj enako jih ima in na vekomaj enako jih bo imel. Bog je najpopolnejši duh. Bog je duh, pravi sv. Janez (Jan 4, 24). Jasno je, da mora biti duh, ker tvarina ne more biti neskončno popolna, marveč je nujno omejena, na prostor navezana, razdeljiva, izpremenljiva, kar je vse nepopolnost. Kadarkoli torej Sv. Pismo govori o telesnosti v Bogu, o božji roki, božjem očesu in podobno, govori pač po človeško, kakor ljudje najlažje razumemo. V resnici pa v Bogu nobene telesnosti ni, marveč Bog je zgolj duh, to je, bitje, ki ima najpopolnejši um in najpopolnejšo svobodno voljo, telesa pa ne. Najpopolnejši um in najpopolnejša svobodna volja pa se zopet ne sme razumeti kot

najvišja mera v stvareh, ampak kot neskončnost. Gospod, kadar rečem, da si večji kot vse, sem te krivično primerjal tvojim delom, pravi sv. Ambrož, hoteč reči, da bi Boga sploh ne smel primerjati s stvarmi.[5] Zato tudi, kadar pravimo: Bog je najpopolnejši duh, nočemo reči samo, da je popolnejši nego naša duša, ki je tudi duh, pa na telo navezan, in popolnejši nego vsi angeli skupaj, ki so tudi duhovi, toda končni, omejeni — marveč reči hočemo in moramo: Bog je neskončni duh, s katerim se nič primerjati ne more. Velik je Gospod ... in njegovo veličastvo je neizmerno (Ps 144, 3). Da, tako velik je, da ga naš človeški razum in naša človeška beseda v njegovem bistvu sploh doseči ne more. Pa tudi ne razum angelski in beseda angelska. Če bi kdo imel umevanje vseh modrijanov, kar jih je živelo od začetka sveta, in spoznanje vseh nebeških duhov skupaj, pa bi hotel dopovedati, kaj je Bog, bi moral le s prerokom reči: A, a, a, Gospod Bog! glej, ne znam govoriti, ker otrok sem jaz (Jer 1, 6). Tu velja, kar pravi Job: Boš li ... popolnoma našel Vsemogočnega? Višji je kakor nebo, in kaj boš počel? Globokejši kakor pekel, in odkod ga boš spoznal? Daljši kakor zemlja je njegova mera in širji kakor morje (Job 11, 7—9).

*

A zakaj, predragi! potem sploh premišljujemo in govorimo o Bogu? Zato, ker je otrokom sladko,

misliti na očeta, govoriti o očetu, čeprav je to govorjenje le samo jecanje. Zato, ker je dolžnost razumnih stvari, premišljevati veličino Stvarnikovo in oznanjati, kolikor že morejo, njegovo slavo. Zato premišljujemo in govorimo o Bogu, kakor že znamo in vemo, da se čimbolj budi v naših dušah ljubezen do njega, hrepenenje po njem. Ah res! kako ne bi neizmerno vzljubili Boga, ki je najpopolnejše bitje? Kako ne bi želeli, nekoč gledati ga od obličja do obličja? Niti medla senca ni vse to stvarstvo v primeri ž njim, niti zrnce njegove veličine in popolnosti. Pa če ljubimo te majhne žarke lepote in dobrote in popolnosti, kar jih je Bog položil v stvari svoje, če hrepenimo po njih — kakšna ljubezen in hrepenenje morata prevzeti naše duše, če povzdignemo oči k njemu, ki je neskončna Dobrota in Lepota in Popolnost! Studi se mi zemlja, če pogledam k nebesom, je vzkliknil velik svetnik. Resnično, vse mora izginiti ob sami misli na Najvišjega, skopneti mora pred nami svet pri sami besedi, ki jo izreče jezik: Bog! naš Bog! Kaj — ali pa naj to posvetno omreži naša srca, da ne bomo ne premišljevali ne govorili o Bogu, da ga ne bomo ne častili ne ljubili ne po njem hrepeneli? Nesrečni mi! Ali ne vemo, da ves svet ne more napolniti našega srca? Naše srce bo prazno in nemirno, če ne počije v njem, ki je naš najvišji, neskončni, čeprav nerazumljivi in neizrekljivi Bog. Amen.

O božjih lastnostih.

I.

Govorili smo o božjem bistvu in smo dejali, da je Bog bitje, katero je samo od sebe in neskončno popolno, da je najpopolnejši duh. Če bomo zdaj začeli premišljevati nekatere božje lastnosti, moramo najprej opomniti nekaj splošnih reči. Nikakor ne smemo misliti, da bomo božje lastnosti kaj bolj doumeli kakor božje bistvo. O, prav tako malo. Saj božje lastnosti niso v resnici nič drugega nego božje bistvo sámo. Pri Bogu je to čisto drugače nego n. pr. pri nas ljudeh. O ljudeh prav pravimo, da i m a j o dobre lastnosti, da so pravični, modri, močni in podobno, da je modrost, pravičnost, moč v njih. Pri Bogu pa bi pravzaprav ne smeli govoriti, da i m a razne dobre lastnosti, da je dober, pravičen, svet, da so v njem dobrota, pravičnost, svetost itd. —, marveč edino prav je reči: Bog je svetost, Bog je pravičnost, Bog je modrost itd., zato ker je vsaka božja lastnost ali popolnost Bog sam, njegovo bistvo. Zato pa tudi lastnosti v Bogu v resnici niso druga od druge različne, med seboj razdeljene, ker je božje bistvo povsem enovito in nerazdeljivo. To si le

mi po človeško tako predstavljamo. Različne lastnosti in popolnosti polagamo v Boga ločene, ker Boga v različnih ozirih premišljujemo, podobno kakor če bi slikar slikal eno in isto pokrajino z različnih strani: dobil bi več različnih, ločenih slik, dasi bi ostala pokrajina zmerom ena ter ista. — To pomnimo, in zdaj začnimo ter premišljujmo danes Boga večnega in neizpremenljivega! —

*

Bog je večen —. Kaj se to pravi? To se pravi, da je vselej bil, je in bo vselej. Vsem ustvarjenim stvarem je lastno, da so nekoč postale, se začele, in jih pred tem postankom, začetkom ni bilo. To velja predvsem o vseh delih človekovih, od najnavadnejših proizvodov človeških rok pa do najvišjih umetnin človeškega duha. Bil je čas, ko vseh človekovih del ni bilo. Saj človeka samega ni bilo. Sto let nazaj ni bilo nikogar izmed nas, in še dlje nazaj tudi naših prednikov ni bilo, in daleč daleč, nekaj tisočletij nazaj tudi prvega človeka ni bilo. Toisto, kar o človekovih delih in o človeku, pa velja tudi o vseh drugih stvareh: velja o zemlji, na kateri prebivamo, velja o solncu, ki nam vlada dan, o luni, ki noč razsvetljuje, o vseh zvezdah neba, o vseh svetovih vsemirja — nekoč so postali, se začeli. Naj moderna znanost stavi početek stvari še toliko stotisočev ali milijonov let nazaj v preteklost, tudi ona mora priznati, da nekoč vseh teh vidnih stvari ni bilo. In prav tisto

moramo reči, če dvignemo končno svoje oči nad zvezde, do nevidnih nebeških duhov, ki stoje pred tronom božjim: tudi oni, čeprav po svoji naravi tako vzvišeni nad vse čutno stvarstvo, niso brez postanka, brez začetka. — Brez postanka, brez začetka je samo Bog. Bog je bil pred vsemi človeškimi deli, pred vsemi ljudmi, pred vsemi vidnimi in nevidnimi stvarmi —. Preden so postale gore in je bila ustvarjena zemlja in nje krog, si ti od vekomaj do vekomaj, o Bog! pravi psalmist (Ps 89, 2). Ko še ni bilo nič, je bil Bog. Koliko prej je bil? Ali tisoč let? Več. Ali sto tisoč let? Več. Ali milijon let? Več. Ali sto ali tisoč milijonov let? Ah, motimo se, če mislimo, da bomo s števili let izrazili večnost! S števili let se meri čas, večnost pa ni čas, večnost je večnost. Večnost je stanovitni zmerom. Bog je bil zmerom. Nikjer ni tistega hipa, ko bi bil on postal, se začel. — Toda, tega si naša domišljija ne more predstavljati. — Seveda ne. — Tudi naš razum ne more tega razumeti. — Seveda ne. Vse naše zmožnosti so končne, vse lastnosti božje pa brezkončne. Kako bi mogli s končnim objeti brezkončno? Le toliko vidi naš razum, da mora tako biti. Bog je moral zmerom biti. Če bi se bil kdaj začel, bi ne bil Bog, marveč stvar, ker bi mu bil moral nekdo drugi dati začetek. Tako bi pa imeli, če naprej razmišljujemo, nazadnje same stvari brez Stvarnika, in to vidi razum, da je nemogoče. — Kakor pa je Bog zmerom bil, tako tudi bo zmerom. Lepo govori psalmist: V začetku

si ti, Gospod, zemljo utrdil, in delo tvojih rok so nebesa. Oné preidejo, ti pa ostaneš; in vse se starajo kakor obleka, in kakor oblačilo jih izpreminjaš in so izpremenjene; ti pa si ravno isti, in tvoja leta se ne manjšajo (Ps 101, 26—28). Na tem koncu, bi se zdelo, da nam je večnost božja bolj razumljiva. Vemo namreč, da tudi angeli, ko so enkrat ustvarjeni, ne bodo nikoli nehali biti; in tudi naša duša, ko je enkrat obujena v življenju, ne bo nikoli nehala živeti. Toda, predragi! neskončen je prvič razloček med to in med božjo večnostjo. Bog je večen sam od sebe, angelom in nam pa je le on dal, da bomo deležni njegove večnosti: kakor solnce dá dnevu žarek svoje luči. Bistveno drugačna je torej božja večnost od angelske in naše; zato tudi sploh ne pravimo, da je naša duša večna; ampak pravimo, da je neumrjoča. Potem pa drugič: Ali res kaj bolj razumemo to, da naša duša ne bo nehala nikoli živeti, nego to, da Bog ne bo nehal nikoli biti? Ah, nič bolj, nič bolj! Brezdanja skrivnost je tudi naša večnost. Ali bo trajala — bodisi v nebesih, bodisi v peklu — tako dolgo, kolikor bi potrebovala ptica, da bi izpila vse potoke na zemlji, če bi prihajala vsakih sto let popit eno kapljico? O, več. In če več — ali toliko, da bi popila ptica vse potoke in reke? O, še več. In če še več — ali toliko, da bi popila vse potoke in reke in jezera in morja? O, tudi potem se naša večnost — v nebesih ali v peklu, gorje! če v peklu — šele začne... Ali razumemo torej, kaj je tudi

le naša večnost? Nič ne razumemo! Kako pa naj bi potem razumeli, kaj je večnost božja?... Ah, nič drugega nam ne kaže, nego pasti na kolena pred tem večnim Bogom, ki nima ne začetka ne konca ne preteklosti ne prihodnosti, marveč je sama večna sedanjost, ali še bolje: je sploh vzvišen nad vsakim časom — neomejeni Kralj večnosti. Da, na kolena pasti in moliti tega velikega Boga in prositi ga, da nas milostljiv nekoč sprejme v svojo večno blaženost! — —

Z večnostjo božjo najbolj sorodna lastnost je božja neizpremenljivost. Neizpremenljivo je to, kar ostane vedno enako, vedno isto. Taka ni nobena ustvarjena stvar. Vse, kar je okrog nas, se izpreminja, *πάντα ῥεῖ*, vse se bežno izmika, so dejali stari, stalna samo mena je, pravi naš pesnik. Izpreminjajo se časi, izpreminjajo vse mrtve in žive stvari, izpreminjamo se ljudje, tudi angeli se izpreminjajo, ko Boga zmerom bolj in bolj spoznavajo in se zmerom globlje v njegovo ljubezen potapljajo. Bog edini je vedno enak, je sam v sebi od vekomaj do vekomaj vedno isti. Jaz sem Gospod in se ne izpreminjam, pravi po preroku (Mal 3, 6), in apostol Jakob piše, da pri Bogu ni premembe ne sence menjave (Jak 1, 17). Ali nam ni jasno, predragi! da mora biti Bog neizpremenljiv? Da, to nam je jasno. Saj vsaka izprememba je izprememba na boljše ali na slabše. V Bogu pa ne more biti izpremembe na boljše, ker je po svojem bistvu neskončno popolno bitje. Prav tako ne more

v njem biti izpremembe na slabše, ker bi Bog nehal biti Bog, če bi mogel kaj svoje popolnosti izgubiti, če bi ne bil več neskončno popolno bitje. — Ker je Bog neizpremenljiv, tudi svojih sklepov in svoje volje nikoli ne menja. Vse, kar Bog hoče, večno hoče; vse, kar je pri njem sklenjeno, je večno sklenjeno. Če Sv. Pismo pravi, da se je Bog pred vesoljnim potopom kesal, ker je svet ustvaril, noče reči, da je Bog svoje mišljenje glede ustvarjenja sveta izpremenil, marveč govori po človeško in hoče le z nam umljivo podobo izraziti, kako veliko zlo je v božjih očeh greh. In če zopet Sv. Pismo pravi, da se Bog srdi grešniku, kadar se pa grešnik izpreobrne, da ga spet ljubi — s tem zopet ni rečeno, da se Bog izpreminja. Ne, Bog je vedno isti, vedno greh sovraži in krepost ljubi. Izpremeni se le človek, ko postane iz grešnika pravičnik, in je torej enkrat Bogu neljub, drugič pa ljub. To je tako, kakor če stojiš pred ogledalom enkrat umazan, drugič pa čist. Ti se izpreminjaš — in kakršen si ti, taka je tvoja podoba v ogledalu, enkrat umazana, drugič čista. Ogledalo pa je vedno isto.[6] —

*

Predragi! Kako veličasten je Bog v svoji večnosti in neizpremenljivi stalnosti! Kako je vseh naših želja, vsega našega hrepenenja vreden! Ali ne vsebolj nego ta svet, ki je ves nestalen, minljiv in izpremenljiv? Cezarij, brat sv. Gregorija iz Nacianca, je živel v Niceji. Nekoč je to mesto

razdejal silen potres. Vsa poslopja so se sesula v razvaline, in tisoči so bili pokopani pod njimi. Cezarij se je rešil. A tedaj je pa začel misliti resnobne misli. Kaj mi hoče ta svet, ki se ruši? je dejal sam pri sebi; iskati moram drugo bivališče, ki je večno. In ves se je oklenil Boga, ki edini more — zato, ker je večen — pripraviti hišo večne blaženosti tem, ki mu služijo.[7] — Predragi! Tudi brez potresov je minljivo vse zemeljsko, in na sodni dan bo gotovo konec tega sveta. Kaj nas torej mami svet? Boga se zvesto oklenimo in držimo! Najbolj moder je tisti, ki išče Boga, in najbolj srečen, kdor njemu stanovitno služi. Če hočeš imeti kdaj večno veselje, kliče sv. Avguštin, oprimi se njega, ki je večen![8] Ne stvari nobene ne ljubimo tako, da bi ji zapostavljali Boga, ne nobenega človeka! Tudi človek — pa naj je najmogočnejši, najslavnejši — je ves minljiv, izpremenljiv, je hrana črvov in prah zemlje. To je prav pomislil viteški Frančišek Borgija. Kot vojvoda Gandijski je dobil nalogo spremljati mrtvo truplo cesarice Izabele, žene Karla V., iz Tolede v Granado. V Granadi je dal še enkrat odpreti krsto, da bi lahko pod prisego potrdil, da je bilo resnično cesaričino truplo v nji. Ko pa je mrliča zagledal, je ostrmel. Kakšna grozna izpremememba! Kaj to je tista Izabela, je vzkliknil, ki je tako blestela v svoji lepoti? Kje je zdaj plemenita visokost, ki je sijala iz njenih oči in osrečevala tiste, ki jim je bilo dano, priti v njeno bližino? Ena beseda iz njenih ust bi

bila še pred kratkim očarala tisoče — in zdaj? O, kako ničevo je vse v tem življenju! Vse je prevara, vse samo privid. — In znano vam je, kaj je postalo po teh mislih iz Frančiška Borgija. Iz vojvoda in podkralja je postal ponižen redovnik, iz ponižnega redovnika slaven svetnik . . .[9]

Moji častiti poslušavci! Posnemajmo velike zglede vsaj v malem! Naj umira v naših srcih bolj in bolj ljubezen do minljivosti sveta in naj raste v nas Bog večni in neizpremenljivi! Amen.

II.

Sloveči danski pesnik Kristijan Andersen je hodil kot šestleten deček ob času žetve večkrat z drugimi otroki na njive pri Odensee-ju pobirat klasje, ki so ga puščali ženjci za seboj. Kakor svetopisemska Moabljanka Ruta z njive Boozove (Rut 2), tako so se ti dečki ob takih prilikah navadno vračali s požetega polja z bogato bêro. Toda nekega dne se jim je slaba zgodila. Ko so otroci po njivi brali, v dobri veri, da ne delajo nič hudega, je naenkrat planil izza kope snopov sirov hlapec in se je z bičem v roki pognal med otroke. Le-ti so se razkropili kakor preplašena piščeta, in vsem se je posrečilo pobegniti, samo ubogi Kristijan, ki je imel na nogah težke lesene cokle, ni mogel uiti in je padel hlapcu v roke. Toda namesto da bi se tresel in bal, je pogledal mirno v oči svojemu preganjavcu, ki je bil vprav zavzdignil bič nad njim, in je zaklical: Ali boš res udaril? Nikar! Bog je pri tebi in te vidi! — Te besede iz nedolžnih otroških ust so tako učinkovale na moža, da mu je roka omahnila, in namesto udarca je dal dečku edini šiling, ki ga je imel pri sebi. Vesel je Kristijan tekel

domov in nesel denar svoji materi.[10] — O, kako je bil ta deček lepo poučen in živo prepričan o tem, kar mi v svojo največjo škodo velikokrat pozabljamo, da je namreč Bog povsod pričujoč. Neizrečeno važna je ta božja lastnost za naše krščansko življenje. Prešinimo ž njo prav globoko svoja srca! —

*

Predragi! Bog je povsod pričujoč, je v nebesih in na zemlji vsepovsod. Nobenega kraja ni, ne resničnega ne namišljenega, mogočega, kjer bi Boga ne bilo; nobenega prostora ni in ga ne more biti, ki bi ga Bog ne napolnjeval. Pojdite od severa do juga; poletite z duhom na vzhod in zahod, do skrajnih mej zemlje; potopite se v globočino morja in do najnižjih brezden; povzdignite svoje oči do najvišjih gora, do snežnih in ledenih polj, kamor še ni nikoli stopila človeška noga; prodirajte od zvezde do zvezde, od enega sveta v vesoljstvu do drugega, da pridete do konca prostora — Bog je povsod. In ni samo na vseh krajih, marveč tudi v vseh stvareh, kar jih kje najdete: v vseh angelih in svetnikih v nebesih je, v vseh zvezdah na firmamentu, v vseh ljudeh na zemlji, v vseh živalih v zraku in na suhem in v vodi, v vseh rastlinah, v vseh mrtvih stvareh. Tako mi pove Sv. Pismo, naj vprašam kraljevega pevca Davida ali modrega kralja Salomona ali preroka Jeremija ali apostola narodov, sv. Pavla. Kam pojdem pred tvojim duhom? vprašuje Boga David, in kam pobežim pred tvojim obličjem? Ako bi šel v nebo, si ti ondi; ako bi se podal v pekel, si tukaj. Ako bi vzel zarjine peruti in bi prebival na kraju morja, bi me tudi tja peljala tvoja roka in me držala tvoja desnica (Ps 138, 7-10). — In Salomon kliče Bogu: Nebo in nebes nebesa te ne morejo obseči (3 Kr 8, 27). — Pri Jeremiju pa Gospod sam govori: Meniš li, da sem jaz Bog samo v bližnjavi, in ne tudi Bog v daljavi? Mar jaz ne napolnjujem neba in zemlje? (Jer 23, 23—24). — Apostol Pavel slednjič uči: Bog ni daleč od nobenega izmed nas, zakaj v njem živimo, se gibljemo in smo (Apd 17, 27—28).[11] —

Za bolje razumevanje božje pričujočnosti povsod in v vseh stvareh razločujejo učeni bogoslovci med pričujočnostjo po poznanju vseh stvari, pričujočnostjo po moči nad vsemi stvarmi in pričujočnostjo po bistvu. Bog je povsod in v vseh rečeh, ker vse reči pozna, ker je njegovim očem vse odkrito. To bivanje je tako podobno, kakor če pravimo, da smo mi na kakem kraju, ko v duhu vidimo, kaj se tam godi. Potem je Bog povsod in v vseh rečeh, ker je ves svet pod njegovo oblastjo. To je podobno, kakor bi lahko rekli, da je zemeljski kralj pričujoč v celem svojem kraljestvu, ker se namreč vsi državljani pokoravajo njegovi oblasti, se povsod v kraljestvu izpolnjujejo njegove postave. Slednjič pa — in to je najčudovitejša vsepričujočnost, ki ji ni nikjer primere —, slednjič je Bog pričujoč povsod

in na vseh krajih tudi po svojem bistvu, On sam, ves, kakršen je. To pričujočnost zlasti mislimo, kadar pravimo: Bog je povsod pričujoč, in ta je tudi tista, ki je kar nič razumeti ne moremo. Samo toliko spoznamo, da Bog pač mora biti tudi s svojim bistvom na vseh krajih. Zakaj Bog je vzrok vsem stvarem in vsem njihovim dejanjem. V njem živimo in se gibljemo in smo, je dejal globokoumno sv. Pavel (Apd 17, 28). Božje delovanje je pa božje bistvo sámo. Zato, kjer Bog deluje, tam tudi je. Torej je povsod. Toliko vidimo. Kako pa biva bistvo božje povsod, to presega naš razum. Nikakor si ne smemo božje pričujočnosti v prostoru predstavljati tako, kakor so v prostoru telesa, morda tako, kakor brezbrežno morje napolnjuje svojo prostornino ali zrak svojo. To so zmotne predstave. Telo zavzema svoj prostor tako, da je celo v celem prostoru in s posameznimi deli v posameznih delih prostora. Tako omejeno pa ne more bivati v prostoru neskončno popolno, zgolj duhovno, enovito bitje, ki je Bog. Bog biva povsod ves obenem in brez krajevne meje. Vzvišen je nad omejenostjo od prostora, tako na primer, kakor resnice, ki so tudi nekako povsod pričujoče. Celota je večja nego njen del —: glej, resnica! Ali je ta resnica omejena od kakšnega prostora? Ni, ker je povsod, po vsem svetu. Saj po vsem svetu velja, da je celota več nego njen del; in če bi Bog ustvaril kak nov svet, bi bila resnica sama po svojem bistvu tudi tam.[12] —

Po poznanju reči, po moči nad njimi in po svojem bistvu je Bog enako pričujoč v vseh stvareh. Različno pa je pričujoč v različnih stvareh po svojem delovanju, ki se v popolnejših stvareh razodeva na popolnejši način. Tako je Bog v nas ljudeh posebno pričujoč, ker za nas bolj skrbi in se daje spoznavati našemu umu. Lepše je pričujoč v pravičnih, v katerih deluje s svojo posvečujočo milostjo. Še popolneje je pričujoč v svetnikih v nebesih, ker se jim daje od obličja do obličja gledati in uživati. Najpopolneje pa je pričujoč v človeški naravi Kristusovi, s katero se je združil osebno.[13] Zato je Bog tudi v naših cerkvah na prav poseben način pričujoč, ker prebiva v njih učlovečeni Bog Kristus v sv. Rešnjem Telesu. Pa tudi če v cerkvi ni sv. Rešnjega Telesa, po pravici pravimo, da je Bog tu posebno pričujoč, ker na svetem in posvečenem kraju v obilnejši meri deli svoje dobrote in milosti, kakor je to že za izraelsko svetišče sam zagotovil Salomonu, rekoč: Moje oči bodo odprte in moja ušesa bodo nastavljena molitvi tega, ki moli na tem mestu. Zakaj izvolil in posvetil sem to mesto, da je moje ime ondi na večno, in da ostanejo moje oči in moje srce ondi vse dni (2 Kron 7, 15—16).

Predragi v Gospodu! Kakšen mogočen vir svetega premišljevanja se nam odpira po tej resnici: Bog je povsod pričujoč! Bog je tesno z nami in z vsemi stvarmi. V nas je in nas prešinja, v vsakem delu ozračja je, ki nas obdaja. O, nava-

dimo se gledati Boga v nas samih in v vseh stvareh! Vsaka stvar je svetišče, v katerem prebiva Bog, in vse stvari so potopljene v Boga kakor v neskončno morje, ki jih zaliva, kakor v brezmejno solnčno luč, ki vsako stvar proseva in razen tega razsvetljuje ves brezkončni prostor. Kakšno zaupanje mora vstajati v nas, ko je naš Bog tako povsod pričujoč! Ali nas ne bo vsepovsod reševal iz nevarnosti dušnih in telesnih? Sv. Kvirinu so dejali, da je treba cesarja po božje častiti; kdor tega ne bi hotel, da ga bodo dohitele postave taistega cesarja. Kvirin pa je odgovoril: Gospod, ki ga jaz častim, je zmerom pri nas in nam lahko povsod prihiti pomagat. Ko ste me prijeli, je bil pri meni, in zdaj je pri meni, da mi daje moč in govori iz mojih ust... Bog, kateremu služim, je v nebesih in na zemlji in v morju. Na vsakem kraju je, višji od vsega, ker vse objema v sebi. Vse je po njem postalo, in po njem obstoja vse...[14] — Bog je povsod pričujoč, na vsakem kraju. O, kakšno moč mi daje ta misel! Ako bi ravno hodil po smrtni senci, pravi psalmist, se ne bom bal hudega, ker si ti z menoj (Ps 22, 4). Velikemu pridigarju, sv. Janezu Krizostomu, je zagrozila cesarica Evdoksija, da ga izžene iz dežele. Z veselim pgumom je odgovoril: Ali s tem me hočeš preplašiti, o vladarica? Poženi me, kamor hočeš po svetu — povsod bom našel svojega Boga.[15] — O, kakšno silno moč vliva v mojo dušo misel: Bog je povsod!...

A tudi s kakšnim strahom me navdaja! Če je Bog na slehernem kraju, ali je potem kak kraj na zemlji, kjer bi jaz smel grešiti, delati zoper božjo postavo? Ne, nikjer ga ni, nobenega kraja ni, ne od dnevne luči razsvetljenega, ne v nočno temo zavitega. Ne v gozdu ne na polju ne na hribih ne v dolini ne na vodi ne na suhem ne na samotni stezi ne na široki cesti ne na izprehodu ne v gledališču ne v koncertni dvorani ne v domače hiše najskrivnejšem kotu ne smem grešiti, če nočem delati greha naravnost v božji pričujočnosti, pred božjimi očmi, Bogu v obraz. Ah, in kako bi to mogel! Bolje mi je, je dejala nedolžna Suzana zapeljivcema, ki sta jo na skrivnem kraju vabila v greh, bolje mi je, brez dejanja vama pasti v roke, kakor grešiti pred obličjem Gospodovim (Dan 13, 23). — Sv. Gregor iz Nacianca pripoveduje, kako je šla nekoč propala ženska z grešnim namenom v neko hišo. V veži tiste hiše pa je visela podoba modrijana Palémona, ki je slovel po svoji nravni čistosti. Ko se je izgubljenka ozrla v sliko, se ji je zazdelo, da jo je čisti mož osorno pogledal. To jo je tako dirnilo, da si ni upala naprej, marveč je polna sramu zbežala iz hiše.[16] O predragi! Kako bi moral šele pogled vernega duha na povsod pričujoče najčistejše lice božje odvračati kristjane od greha! Kakor otrok vpričo očeta, kakor učenec vpričo učitelja, kakor podanik vpričo svojega kralja — tako si mi ne bomo upali nikjer in na nobe-

nem kraju delati hudega vpričo Boga, ki je povsod, in nas povsod lahko udari njegova roka.

*

Treba je le, predragi! da imamo božjo vsepričujočnost vsekdar živo na misli. O, imejmo to resnico, kakor svetuje sv. Frančišek Saleški, za svoj vsakdanji kruh! Verni spomin na povsod pričujočega Boga, pravi ta svetnik, imejmo kakor vsakdanji kruh. Kruh uživamo pri vseh jedeh in kruh daje telesu najboljši živež. Prav tako naj bo spomin na Boga, povsod pričujočega, z nami pri vseh naših delih. Nobene pobožne vaje je ni, ki bi bila koristnejša.[17] Amen.

III.

Bral sem ginljivo zgodbo. Umirala je mati in zapuščala kopico otrok, sirot, ki jim je bil oče umrl že pred leti. Najstarejša deklica je imela devetnajst let. Le-ta je zbrala k materini smrtni postelji svoje bratce in setrice. Mati jim je dala še poslednje nauke: naj se zvesto ljubijo med seboj, naj Boga ne pozabijo, radi molijo, pridno izpolnjujejo vse svoje dolžnosti. — Jaz bom v nebesih skrbela za vas, je dejala umirajoča, in ne bo se vam slabo godilo, če boste v časti imeli zadnje besede svoje matere. Starejšo sestro ubogajte! ona vam bo nadomestovala mene. Jaz bom iz nebes gledala in videla, če jo ubogate, in če ste dobri in pošteni. — Po teh besedah je vsakega otroka posebej blagoslovila in umrla. — Otroci pa so se ravnali po materinem opominu. Starejša sestra je s podporo nekih sorodnikov res kakor mati skrbela zanje. Zjutraj je svoje bratce in sestrice budila, ž njimi molila in jih odpravljala v šolo; ko jih ni bilo doma, je urejala hišo, jim pripravljala jed, jih prala in šivala; zvečer je zopet ž njimi molila in jih spravljala spat — kakor prej

mati. Če bi kateri malih hotel kdaj storiti kaj napačnega, bi ga koj poklicala k redu sama beseda: Ali ne veš, da vidijo mati? — Pozneje so se dečki izučili raznih rokodelstev, in deklice so dobile vsaka svoje pošteno delo. — Razkropili so se od doma, a vsi so ostali pridni. Če je kdaj nad katerega prišla izkušnjava, je samo pomislil: Mati vidijo iz nebes — in premagal jo je. Po možnosti so prihajali vsako leto enkrat skupaj, da so se videli, si povedali drug drugemu svoje doživljaje in se obnovili v spominu na mater, ki jih je gledala iz nebes in je bila vesela, da so vztrajali na dobri poti.[18] — Predragi! Tako gledajo tudi na nas naše že v Bogu počivajoče matere — a kar je več: na nas vse in na naše življenje gleda neprestano oko našega Očeta, Boga, ki je vseviden in vseveden. Ali verujemo to? ali se zavedamo tega? ali imamo to zmerom na mislih? Božja vsevednost je nadaljnja čudovita božja lastnost, ki jo moramo premišljevati. Prepričajmo se najprej, da Bog je in mora biti vseveden; potem pa poglejmo natančneje, kaj vse Bog ve, in slednjič, kako ve.[19] —

•

Da je Bog vseveden, izpričuje Sv. Pismo Starega in Novega Zakona. Z vznesenimi besedami proslavlja to božjo popolnost. — Gospod, preiskuješ me in me poznaš, govorí David v 138. psalmu, ti poznaš mojo sêjo in moje vstajenje (t. j. vse moje dejanje in nehanje). Ti pregledуješ moje misli

od daleč..., vsa moja pota si previdel... Glej, Gospod, ti veš vse, novo in staro... Čudovita je tvoja vednost, previsoka je, ne morem do nje. (Ps 138, 1—6). Modri Sirah pa pravi o Bogu: On pregleduje brezdno in srce ljudi in pozna njih zvijačo (t. j. njih skrite naklepe, njih skrivne misli). Zakaj Gospod ve vse, kar se le more vedeti, in pregleduje znamenja časov; on oznanjuje preteklo in prihodnje in razodeva sled skrivnih reči. Nobena misel mu ni neznana, in nobeno govorjenje se mu ne skrije (Sir 42, 18—20). — Nobena stvar ni nevidna pred njim, piše sv. Pavel, ampak vse je odkrito in očitno očem njega, kateremu nam bo treba dajati odgovor (Hebr 4, 13). — Sv. Janez zatrjuje: Bog je večji od našega srca in ve vse (1 Jan 3, 20). — In jasno je, moji častiti poslušavci, da Bog mora biti vseveden. Kako pa bi bil sicer najpopolnejše bitje, najpopolnejši duh, če bi njegova vednost ne bila vsevednost? Če bi ne bila vsevednost, bi bila pomanjkljiva vednost, a pomanjkljivosti v Bogu nobene ni in je biti ne more. — Bog mora biti vseveden tudi zato, ker je Stvarnik vseh stvari. Stvari vseh bi sploh ne bilo, če bi jih ne bilo v božjem spoznanju, v božjem umu. Vsak umetnik natančno pozna vsa svoja dela, ki jih je zamislil. Bog pa je zamislil vse stvari, kar jih je v nebesih in na zemlji. Zato pravi Sv. Pismo: Mar on, ki je uho usadil, ne sliši? ali on, ki je oko naredil, ne vidi? (Ps 93, 9). Razen tega: Bog tudi vlada in vodi in bo enkrat sodil svet — in sicer

kot neskončno popolni vladar in voditelj in sodnik. Ali mu torej more in sme biti kaj neznano? prikrito? In še, če hočete: Bog je povsod pričujoč — tudi zato nujno ve vse, kar kje biva, kar se kje godi. —

Toda premišljujmo natančneje, kaj je tisto v s e, kar vsevedni Bog pozna in ve. Predvsem pozna in popolnoma doume samega sebe. Samo božje neskončno oko dosega od vekomaj globočine božjega bistva. Kar je božjega, nihče ne pozna kakor le Duh božji, pravi apostol (1 Kor 2, 11). Božja vednost je torej najprej popolna vednost o njem samem, trojnem in edinem, Očetu, Sinu in Sv. Duhu, treh osebah v enem ter istem božjem bistvu in naravi. O, kdo bi popisal to vednost! Duh (božji) namreč vse preiskuje, tudi globočine božje (Tam 10). — Potem pozna Bog vse, kar biva v prostranem kraljestvu stvarstva: vsa solnca in osolnčja, vse zvezde po njihovem številu, teži, lastnostih, razdaljah; vso neživo naravo v njenih stvorih in likih, vse bisere morja, vse kovine in kristale v osrčju zemlje, vse vodne kapljice, vse najmanjše delce zraka in vsak prašek na zemeljskih tleh; vse živali po njihovih vrstah; vse ljudi; vsako vlakence v našem telesu, vsak gib v naši duši — vse, vse, vse. — Bog ve vse dogodke, vsa dejanja sveta. Ve vse preteklo —. Ah, kaj vemo iz preteklosti mi! Kaj so vedeli in vedo in bodo vedeli vsi največji zgodovinarji! Ali so, ali bodo kdaj zbrali skupaj le milijonski del

vsega, kar se je dogodilo od začetka po vsem svetu, med vsemi narodi, v vseh deželah, mestih, krajih, po vseh nešteviln ih človeških družinah, pri vseh posameznih ljudeh, v vseh človeških srcih? O —! Bog pa ve vse, do pičice vse. Bil je sam zraven — ne samo pri največjih, svet prestvarjajočih dogodkih, marveč tudi pri najmanjšem dejanjiču, ki se je kje v vesoljstvu porodilo, in vse, kar se je dogodilo v tisočih in tisočih letih, odkar stoji svet, je tako pred njegovimi očmi, kakor da se je danes zgodilo. Gospodu Bogu je bilo vse znano, preden je bilo ustvarjeno, in tako on tudi vse pregleduje, ko je storjeno, pravi modri Sirah (Sir 23, 29). Bog ve vse preteklo. — Tembolj gotovo ve vse sedanje —. Sedanjega vemo nekaj tudi mi. Beremo, slišimo, kaj se godi po daljnem svetu, po naši domovini, v teh, onih krajih, v našem mestu. Toda povejte, ali vemo mi iz vse sedanjosti res kaj prida? Ali vemo tudi le samo to vse, kar se godi v naši hiši, pod majhno, omejeno streho našega doma? Ne vemo, prav gotovo ne vemo. Saj ne vemo niti vsega, kar se godi v naši duši, v našem telesu, v enem samem delu našega telesa. Bog pa ve vse sedanje, kar se godi med tisoč petsto in več milijoni ljudmi na zemlji, in med sto in sto in sto milijoni živalmi v zraku, v vodi in na suhem, in v vseh neizmernih daljah med neštetimi telesi nebesnimi... Oči Gospodove pregledujejo vso zemljo, pravi Sv. Pismo (2 Kron 16, 9). Bog ve vse sedanje. — In — o strašna

stvar! — ve tudi vse prihodnje —. Mi o prihodnosti ne vemo nič. Tisto malo, kar s pomočjo raznih znanosti z večjo ali manjšo gotovostjo za prihodnost sklepamo, je pač toliko kakor nič v primeri s tem, kar cela prihodnost v sebi hrani. Niti za jutrišnji dan niti za naslednjo uro ne vemo, kaj prinese prihodnost samo nam, kaj pa šele celemu svetu, vsem ljudem! Bog pa zopet ve vse. Saj vse, kar pride, kar se bo v prihodnosti dogodilo, on sam — Vsemogočni — povzroča ali vsaj pripušča. Zato je pred njim od vekomaj vse odkrito. Za vsakega človeka ve, preden se rodi, in vidi vsa njegova pota, in ima preštete vse njegove dneve, pozna njegovo zadnjo uro in njegovo večnost, srečno ali nesrečno. Vsa moja pota si previdel, smo že čuli reči psalmista, in še ga čujmo, ko govori Bogu: Moje nedopolnjenje so videle tvoje oči (to se pravi: mene še ne dopolnjenega, še ne upodobljenega), in v tvojih bukvah so vsi ljudje zapisani (še preden so spočeti); dnevi so (ljudem) odmenjeni, še preden je kdo v njih (Ib). Bog ve vse prihodnje. — In še več bom povedal: Bog ne ve samo vsega, kar je bilo, kar je in kar bo, marveč ve in pozna tudi vse tisto, kar ni bilo, ni in ne bo, pa bi lahko bilo, bodisi v preteklosti ali sedanjosti ali prihodnosti. Bog bi v preteklosti, sedanjosti ali prihodnosti poleg tega sveta lahko ustvaril še nebroj drugih svetov in na njih milijone še drugih stvari. Glej, Bog ve za vse te mogoče svetove, pozna vse te mogoče stvari... O

visokost vednosti božje! — Jasno je, da ta Bog, ki vse vidi in vse ve, vidi in ve tudi človeške najskrivnejše misli in želje. Nihče nima vpogleda v srce naše, v njegove tajne gube, v njegove skrite kotičke. Oči Gospodove, pravi Sv. Pismo, pa gledajo ljudem v srca v najskrivnejše kote (Sir 23, 28), Bog pa preiskuje srce in preizkuša obisti (Jer 17, 10). O, kakšno je to oko božje!

Kakšno, predragi! je to oko božje zlasti še, če pomislimo, kako Bog vidi. Bog vidi vse čisto določno, čisto natančno, čisto prav, čisto gotovo. V božji vednosti ni nič meglenosti, nič netočnosti, nobene zmote, nobenega dvoma. Nam ljudem resnico velikokrat zagrinja koprena, mi ljudje velikokrat samo mislimo, sodimo, domnevamo, med nami ljudmi se velikokrat največji duhovi motijo — učenjaki velikokrat mislijo, da kaj vedo, pa nič ne vedo! —, pri nas ljudeh zastrupljajo spoznanje dvomi. Pri Bogu pa je vse to nemogoče. Bog ve vse jasno, nezmotljivo, trdno. In vse ve brez vsakega truda, brez premišljevanja, ugibanja, sklepanja — z enim samim večnim pogledom svojega duha vse objame, vse spozna. In vse ve od vekomaj in bo vedel do vekomaj zmerom enako popolno: v njegovem umu se nič ne izgubi, nič ne pozabi, nič ne zabriše...

•

Predragi v Gospodu! Ali naj ob tej božji vsevednosti zopet opominjam sebe in vas, da za vse

na svetu ne samo ne delajmo, marveč tudi ne govorimo, ne mislimo, ne želimo ničesar, kar bi ne bilo prav pred vsevednim Bogom? Ali je potreba zopetnega tega opomina, ko nam že od rane mladosti naše zveni v duši tisti pomenljivi rek: Bog vse vidi, Bog vse ve — greh se delati ne sme? ... O, ne greha, marveč dobra dela bomo delali pred Bogom, kar bomo le največ mogli. Kolika tolažba je za nas, ko nebeški naš Bog vidi vsako, človeškim očem še tako skrito naše dejanje, storjeno iz ljubezni do njega, njemu v čast! Vsako našo prisrčno molitev, vsak pobožen vzdihljaj, da, vsako od svetosti orošeno misel, željo ima zapisano v svoji večni knjigi. Vsako naše usmiljenje s siromakom, vsak sleherni milodar, ki nihče drugi zanj ne ve, vsak vinar, podeljen v dober namen v njegovem imenu, ima Bog prešteł in zračunan. In zaznamovano ima na vekomaj pred svojimi očmi vse naše premagovanje, zatajevanje, vse trpljenje naše, njemu položeno in darovano. O kolika uteha, da Bog pozna tudi naše trpljenje, ki ga svet tolikokrat ne pozna in poznati noče! Vsako solzo naših oči, izjokano v najbolj temni uri prečute noči, vsako kapljo krvi, iztisnjeno iz srca od skrite pekoče bolesti — Bog jo vidi. In vse nam bo nekoč bogato povrnil in poplačal, če pri vsem njega ljubimo. O sladka, o radostna zavest! Delajmo dobro, prijatelji, delajmo dobro pred vsevidnim Bogom in voljno vse trpimo in potrpimo zavoljo vsevednega Boga! Kaj

nam pomaga vse zemeljsko! Zbirajmo si zakladov za nebesa! Ne nabirajte si zakladov na zemlji, govori Kristus, kjer jih uničujeta molj in rja, in kjer tatje kopljejo in kradejo; nabirajte si marveč zakladov v nebesih, kjer jih ne uničuje ne molj ne rja, in kjer tatje ne kopljejo in ne kradejo (Mt 6, 19—21). Amen.

IV.

V svojem listu do Rimljanov apostol Pavel trdo prijemlje pogane, ker se niso povzpeli do spoznanja pravega Boga, marveč so veličanstvo neminljivega Boga izpremenili v podobe minljivega človeka in ptic in četveronogatih in lazečih živali, t. j. so si namesto Boga ustvarili malike. Odločne graje, smatra apostol, so vredni zato, ker, čeprav niso imeli nadnaravnega razodetja, kakor izvoljeno ljudstvo, bi bili Boga lahko spoznali iz ustvarjenih reči. Zakaj to, kar je v njem (v Bogu) nevidno — tako po besedi govori sveti Pavel —, se od stvarjenja sveta po delih spoznano vidi (Rim 1, 20). In zares, nobenega dvoma ni, da iz ustvarjenih reči človeški um z gotovostjo lahko sklepa, da biva Bog-Stvarnik. Saj ni mogoče razložiti postanka vseh reči brez najvišjega, neustvarjenega bitja, ki je vsemu postanku vzrok. Ne moremo pa prav tako spoznati iz samega stvarstva vseh božjih lastnosti in popolnosti. N. pr. na božjo povsodpričujočnost in vsevednost, ki smo ju že premišljevali, pač lahko sklepamo iz božjega bistva, ker si Boga ne moremo misliti

drugače, nego da je povsod in da vse ve; ne vodijo nas pa do teh dveh božjih lastnosti neposredno stvari same, ki jih vidimo. Drugače pa je z dvema lastnostima, ki ju bomo danes obravnavali. O teh je treba po pravici reči, da se nam dosti jasno razodevata tudi že iz samega stvarstva. Ti dve lastnosti božji sta: božja vsemogočnost in božja neskončna modrost.[20] —

*

Predragi! Mogočen je tisti, ki mnogo more. Govorimo o mogočnikih te zemlje, o kraljih, vladarjih, ministrih in drugih ljudeh, ki imajo veliko moč in mnogo premorejo. Toda kaj je vsa moč tudi najmogočnejšega človeka! Kako strašno je omejena! Noben kralj, in če bi imel pod seboj pol sveta, ne more n. pr. odpraviti niti enega naravnega zakona, ki vlada v svetu. Ali more tudi le za las izpremeniti gibanje solnca ali lune ali katere izmed zvezd? In če se mu iztečejo zemeljske ure, ali si more podaljšati življenje le za eno samo sekundo? Najmanj pa more človek in morejo vsi ljudje skupaj iz niča kaj narediti, ustvariti. Vzemite najmanjšo bilko v travi. Kako neznatna je! Skoraj nič je ni. Pa naj jo vsi ljudje, kar jih je na svetu, narede iz niča, če morejo! Kaj pravim! Saj bi je niti ne mogli narediti, če bi imeli vse njene sestavine. Človeška znanost je v teku stoletij čudovito globoko prodrla v bistvo stvari. Kemija vam ve natanko povedati, iz koliko in kakšnih

različnih snovi je sestavljena ta ali ona stvar: iz toliko in toliko delov ogljika, toliko in toliko vodika, dušika, kisika. Toda dajte kemiku vse dotične sestavine v zahtevanem razmerju in recite mu, naj vam naredi iz njih dotično živo stvar — zastonj! Niti ene življenske celice še ni mogla narediti vsa človeška učenost. To je človeška moč, ali bolje — nemoč. — Kako velika in vzvišena pa je božja moč! Bog ne samo, da je priklical iz niča vse vidno in nevidno stvarstvo: solnce in mesec in celo vojsko zvezd na nebu, in na zemlji vse različne stvari od peščenega zrnca ob morju pa do človeka, z razumom in prosto voljo obdarjenega, in v nebesih vse angelske duhove — ne samo to, marveč lahkota je Bogu, priklicati iz istega niča še milijone drugih svetov in stvari. In kakor je vse iz niča naredil, tako bi Bog vse lahko zopet pogreznil v nič. Z eno besedo: Božja moč je vsemoč. Bog je vsemogočen, on lahko naredi vse, kar hoče. Vse, karkoli hoče, naredi Gospod na nebu in na zemlji in v vseh brezdnih, pravi Sveto Pismo (Ps 134, 6). Samo tega ne more Bog narediti, kar nasprotuje njegovi neskončni popolnosti. Tako ne more narediti nič grešnega, ker je neskončno svet; in nič nespametnega ali nezmiselnega, ker je neskončno moder; in podobno. Da pa tega ne more, pripominja lepo sv. Ambrož, to ni božja slabost, marveč šele prav njegova nad vse slabosti vzvišena moč in veličast. — — In treba je pomisliti še več, moji častiti poslušavci! Bog ne

samo da lahko naredi vse, kar hoče, marveč naredi vse tudi samo s tem, da hoče. Poglejte kako delo človeških rok. Če je kaj prida, koliko stane preudarjanja in premišljevanja, koliko skrbi in znoja in časa in denarja! Bog pa za svoja dela prav ničesar ne potrebuje. On je rekel in je bilo, on je ukazal in je bilo ustvarjeno, pravi psalmist (Ps 32, 9). S samo voljo svojo — niti besede ni na glas izpregovoril, kakor človek, zakaj Bog je zgolj duh in nima telesne besede — s samim hotenjem svojim je naredil nebo in zemljo in vse, kar je. In kolikokrat se je tudi še po stvarjenju sveta pokazala ta vsemogočnost! Samo hotel je Bog — in na Sodomo in Gomoro sta deževala ogenj in žveplo. Samo hotel je — in Rdeče morje se je razdelilo in postavilo po dveh straneh kakor zid, da so šli Izraelci iz Egipta čez morje kakor po suhem; in spet je samo hotel Bog in nagrmadeno valovje je udarilo skupaj in zagrnilo faraona in njegovo vojsko. In Kristus, Bog vsemogočni: Hočem, je dejal, bodi čist! — in gobavec je bil očiščen; hočem, bodi ozdravljen! — in več nego en bolnik je zadobil zdravje; Lazar, pridi ven! — in Lazar je vstal iz groba... O vsemogočnost! o nepopisna vsemogočnost božja! Ali ne bomo z vsem srcem zaupali vanjo, predragi? Ali ni še vedno prav tako velika kakor tedaj, ko je ustvarila svet? kakor tedaj, ko je čudežno vodila izraelsko ljudstvo? kakor tedaj, ko je Jezus ozdravljal bolnike, izganjal hudobne duhove, zapovedoval ve-

trovom in morju, oživljal mrtve? O, taista je še zmerom! Zakaj torej ne iščemo v vseh potrebah in težavah življenja pomoči predvsem tam, kjer je je lahko najti, pri vsemogočnem Bogu? ... Pravite: Bog nam ne pomaga vedno! Ni prav tako, prijatelji! Bog nam pomaga vedno, če ga zaupno prosimo, dasi nam morda ne pomaga zmerom tako, kakor mi hočemo, marveč tako, kakor on vidi, da je nam v zveličanje. Zakaj naš Bog, predragi! ni samo vsemogočen, marveč je tudi neskončno moder. —

Poslušajte zdaj, kaj se to pravi: Bog je neskončno moder! Poglejmo zopet, kaj imenujemo modrost pri ljudeh, da bomo lažje nekoliko razumeli božjo neskončno modrost. Med nami ljudmi imenujemo modrega tistega, ki dobro hoče in zna s potrebnimi pripomočki to, kar hoče, tudi doseči. Moder je vojskovodja, ki hoče za vsako ceno zmago, pa svoje čete tudi tako premišljeno vodi in razpostavlja, da sovražnika zajame, pobije ali v beg napodi. Moder je hišni oče, ki hoče časno in večno srečo svojih otrok, pa zato tudi vse svoje lepo vzgaja, za red, za zdravje, za pridnost in delavnost, za varčnost ter zlasti za strah božji in pravo pobožnost v svoji hiši skrbi. Moder je vsakdo, ki tako ravna, da svoje dobre namene doseza. In tako pravimo, da je Bog neskončno moder prav zato, ker ureja vse tako, da vselej doseže svoje najsvetejše namene. — Kateri pa so božji najsvetejši nameni? Prvi in najvišji namen, ki ga ima

Bog pri vsem svojem delovanju v svetu, je ta, da se razodeva njegova neskončna velikost in popolnost in tako njegova čast. Kakor človeški umotvor oznanja in hvali svojega mojstra, tako naj po božji nameri vse vidno stvarstvo oznanja in slavi Boga. In glej! ali ne doseza Bog tega svojega namena? Če premišljujemo dela božja, bodisi velika ali majhna, ali ne vidimo v vseh božjega neskončnega uma, božje moči, božje lepote, dobrote, božje veličasti? Nebesa pripovedujejo božjo slavo, kliče po pravici psalmist, in dela njegovih rok oznanja nebes; dan dopoveduje dnevu in noč daje noči na znanje (Ps 18, 2—3). Moral bi zapreti oči, da ne bi videl velikega Boga vsepovsod: v neizmernih svetovih nebesnih in v najmanjši stvarci na zemlji — v mravlji in čebeli, pa tudi v najneznatnejši travci in cvetlici na polju. — A ne samo svojo slavo, Bog hoče pri svojih delih tudi dobro stvarem. In tudi ta svoj najsvetejši namen doseza popolnoma. Saj je ni v stvarstvu nobene stvari, ki bi ne imela vsega, kar potrebuje za svoje bivanje, ohranjenje in izvrševanje tiste naloge, ki ji je v vesoljstvu odmenjena. To velja o solncu in vseh milijonskih zvezdah na nebu, to velja o zemlji, na kateri živimo, velja o vsem, kar je na zemlji, o vsakem pesku in kamnu, o vsaki cvetlici in rastlini in drevesu in živali in človeku. Vse reči, ki jih je Bog ustvaril, je obdaril z vsemi lastnostmi in zmožnostmi, ki so potrebne za njihove posebne namene.

Bog je vse prav naredil, prav uredil. Seveda naša človeška modrost tega velikokrat ne vidi in se izpodtika nad božjimi deli, češ: to in to bi bilo lahko drugače, tega in onega ni Bog prav storil . . . Oj naša človeška pamet, ki je tolikokrat le nespamet! naša človeška previdnost, ki je tolikokrat le kratkovidnost! Spomnimo se samo pripovedke o človeku, ki mu ni bilo prav, da hrast, velikansko drevo, rodi drobni sad — želod, bučna zel, majhna rastlina pa debele buče. Narobe bi moralo biti! narobe bi bilo bolj prav! Toda ko je potem v hrastovi senci zaspal, in mu je veter vrgel želod na obraz, da je zakrvavel, se je hitro iztreznil od svoje sodbe: pomislil je pač, kaj bi bilo, če bi mu bila tedaj padla na glavo buča . . .

*

Ne, predragi! Kakor Bog po svoji vsemogočnosti vse stori, kar hoče, tako po svoji modrosti vse prav naredi, kar naredi. To velja zlasti tudi za naše življenje, za vse, kar nam Bog na zemlji pošilja. Vse je ne samo njemu v čast, marveč tudi v naše dobro, v našo večno srečo. O, da bi to vsekdar trdno verovali in se po tej trdni veri ravnali! Toda glej! kolikokrat se nad Bogom pritožujemo, zoper Boga godrnjamo, nad njegovo modrostjo in previdnostjo dvomimo, obupujemo! Zakaj me Bog tepe? Zakaj pošilja ravno meni bolezen, ubožtvo, zaničevanje? nevšečno povprašujemo. Saj vendar ni prav, da mi je Bog vzel

otroke, da mi je vzel ženo, moža, starše . . . govorimo in se pritožujemo. O predragi, nikar! Mi ne vemo, zakaj je dobro to in ono, kar nas boli — Bog pa ve. Naša modrost je omejena — božja pa je neskončna. Enkrat bomo videli —. Glejte n. pr. egiptovskega Jožefa! Pač bi bil tudi dejal kdo: le zakaj je bil od bratov prodan? zakaj v Putifarjevi hiši grde hudobije obdolžen? zakaj vržen v ječo? Prihodnost je pokazala, zakaj. Prihodnost je razodela čudo božje modrosti: ko je bil Jožef povišan na kraljevo desnico, ko je rešil Egipt lakote in lastnega očeta in brate smrti zavoljo pomanjkanja, ko je postal ena najlepših predpodob Odrešenikovih. Ne rečem, predragi! da hoče božja modrost s križi in nadlogami, ki nam jih pošilja, tudi nas povišati in proslaviti že na tem svetu. To morda le izjemoma kdaj hoče. Toda, povišati in osrečiti nas v večnosti — ta namen pa ima Bog pri vsem, s čimer nas obiskuje. Zato le trdno zaupajmo kakor v njegovo vsemogočnost tako tudi v njegovo neskončno modrost! Če bomo v pravem krščanskem duhu, z vdanostjo prenašali vse, kar nam Bog pošilja, bomo enkrat prav gotovo v večnosti govorili: Dà, Bog je vse prav naredil, resnično vse prav. Amen.

V.

Predragi v Gospodu! Največja verska zabloda poganstva pred Kristusom ni bila ta, da so si ljudje, pozabivši pravega Boga, ustvarili v svoji domišljiji vse polno laži-bogov in boginj, marveč ta, da so si predstavljali svoja številna božanstva tako zelo po človeško, da so jim prilastovali celo taiste napake, strasti in grdobije, ki so jim bili sami vdani. Stari Grki in Rimljani svojih bogov na višavah niso smatrali za boljše — rajši za slabše! — od navadnih zemljanov. Tudi bogovi so se po njihovih mislih med seboj prepirali in drug zoper drugega rvali; tudi med njimi se je goljufavalo, lagalo, pijančevalo, nečistovalo — prav kakor med ljudmi na zemlji. Da, čujte še hujše! Imeli so narodi celo posebne bogove in boginje za patrone grdih pregreh — mislite na Baccha, boga pijanstva, in na Venero, boginjo pohôte! — ter so njihove praznike obhajali z razuzdanostjo vseh vrst. Kakšna propalost človeškega razuma! Ali ne govori naš naravni razum tako, da mora biti v božjem bitju višek vse brezgrešnosti, vrhunec vse svetosti? O gotovo, in naša sv. vera morda nobene lastnosti

našega Boga tako zelo ne poudarja nego njegovo svetost.[21] Nobene druge popolnosti božje tako ne proslavljajo angeli v nebesih in sv. Cerkev na zemlji. Prorok Izaija popisuje, kako je v prikazni videl Boga na veličastnem, vzvišenem prestolu, in pravi: Serafi so stali ob njem, po šest perutnic je sleherni imel, z dvema so si obraz zakrivali in z dvema so si zakrivali noge, z dvema pa so letali. In eden drugemu so vpili, rekoč: Svet, svet, svet je Gospod, Bog vojskinih trum, vsa zemlja je polna njegovega veličanstva (Iz 6, 2—3). Prav tako govori sv. Janez v Skrivnem razodetju o štirih živih stvareh pred tronom božjim, ki niso imele pokoja, noč in dan kličoč: Svet, svet, svet Gospod, Bog vsemogočni, ki je bil in ki je in ki bo (Raz 4, 8). Pojte Gospodu njegovi svetniki! kliče psalmist, in hvalite spomin njegove svetosti! (Ps 29, 5.) Sveta Cerkev vsa pa dan na dan moli po svojih svetiščih pri Gloriji sv. maše: Ti sam si svet, ti sam Gospod, ti sam Najvišji! — in pred Povzdigovanjem združuje svoje glasove z angelskimi, govoreč trikratni: Svet, svet, svet Gospod, Bog Sabaot! — Resnično, božjega bitja si ne moremo niti misliti brez neskončne svetosti. Premislimo natančneje to božjo lastnost in poglejmo, kaj iz nje za nas sledi! —

*

Svet nasplošno je tisti, ki hoče in ljubi dobro in sovraži hudo. Tisti ljudje, ki so dobro posebno

zelo ljubili in hudo posebno sovražili, se zato tudi imenujejo svetniki. Nihče pa ni tako svet kakor Bog. Nihče ni svet kakor Gospod, pravi Sv. Pismo (1 Kr 2, 2). Njegova svetost je v tem, da ljubi in hoče zmerom in samo dobro ter sovraži zmerom in vse hudo. Toda, kaj pa je dobro? in kaj hudo? Dobro, in to neskončno dobro, je predvsem bistvo božje in njegova popolnost. Potem pa je dobro tudi zunaj Boga vse, kar je v soglasju z božjim bistvom in njegovimi lastnostmi, kar je Bogu podobno. Slabo, hudo pa je vse, kar božjemu bistvu, božjim lastnostim nasprotuje. In tako so dobre: srčna čistost, ljubezen do bližnjega, dobrotljivost, zvestoba, resnicoljubnost — ker soglašajo z božjo čistostjo, ljubeznijo, dobroto, zvestobo, resničnostjo. Hude, slabe, zlè pa so: nečistost, neusmiljenost, trdosrčnost, krivica, laž — ker nasprotujejo božjemu bistvu, božjim popolnostim. Jasno je, da mora Bog, ki nujno ljubi samega sebe, ljubiti in hoteti tudi zunaj sebe vse, v čemer vidi podobo in odsev svojega lastnega bitja. In prav tako mora črtiti in sovražiti vse, kar je v nasprotju z njegovo božjo naravo in popolnostjo. To pa povsod in vsekdar. Slišali smo, da je Bog vsemogočen. Toda vsemogočnost svojo ni potreba, da bi razodeval povsod in vsekdar. Slišali bomo, da je Bog neskončno usmiljen. Toda usmiljenje svoje ni potreba, da bi ga izkazoval povsod in vsak trenutek. Ker pa je neskončno svet, mora ljubiti vse dobro in sovražiti vse hudo povsod in vsekdar, vsak hip in kjerkoli

je vidi. Drugače ni mogoče, to je pri Bogu nujno, tako mora biti, sicer bi Bog ne bil Bog. —

Zelo rad bi vam, moji častiti poslušavci, obširno pokazal, kako nam je Bog ljudem razodel svojo neskončno svetost. Toda moral bi vam v ta namen predočiti celo zgodovino človeštva v Starem in Novem Zakonu, zakaj vsak list te zgodovine odkriva božjo svetost, govori o tem, kako Bog dobro ljubi in hoče, hudo pa črti in preganja. Pripovedovati bi vam moral o svetosti in pravičnosti, s katero je Bog obdaril prva človeka, ker je vedel, da jima boljše dote ne more dati na zemlji. Spomniti bi vas moral dogodka z Mozesom, ki mu je Bog iz gorečega grma ukazal sezuti obuvalo, ker je bil kraj, na katerem je stal, posvečen od svetosti pričujočnosti božje. Govoriti bi vam moral obširno o desetih zapovedih, ki jih je Bog dal na Sinaju, in ki pričajo, druga bolj od druge, kako zelo Bog ljubi vsako dobro in sovraži vsako hudo, kako mu ni nobena stvar bolj pri srcu, nego da se dobro, t. j. krepost, čedalje bolj širi med človeštvom, hudo pa, t. j. greh, kot strupena korenina vse nesreče čedalje bolj iztrebija in zatira. In še in še —. Razkladati bi vam moral po vrsti vse, kaj je Bog storil, da bi padlemu človeštvu vrnil prvotno svetost, da bi vse ljudi posvetil in jih otel iz sužnosti greha: kako je s trpljenjem in smrtjo lastnega Sina zopet dvignil Adamov rod; kako je pod križem odprl neizčrpne studence svete milosti; kako nam je v sv. katoliški Cerkvi vsa sredstva

svetosti zajamčil, in tako dalje. Vsi vidite, da o vsem tem ni mogoče naenkrat premišljevati. Zato pa naj izmed vseh razodetij božje svetosti vzamem samo eno in je poudarim: tisto, ki se nam je pokazalo na Mariji, materi Sina božjega. Čujte! Ko je Bog izbiral ženo, ki naj bi dala ob dopolnjenju časov človeško podobo in življenje večnemu Sinu njegovemu, Odrešeniku sveta — kakšna je hotel, da bodi ta žena? Ali je hotel, da bodi ena izmed knežjih hčerâ izraelskih, poznana in slavna v vsem ljudstvu, bogata časnega premoženja? Nič tega. Bog ni poiskal matere svojemu Sinu v Jeruzalemu, v palači Herodovi, marveč daleč stran od sijajnega mesta in knežjega dvora jo je našel — v neznatnem mestecu, v ubožni, borni koči. Izbral je devico, ki je bila skrita pred svetom, ki je do takrat razen njenih ožjih sorodnikov in znancev najbrž v vsej Judeji nihče niti po imenu ni poznal. Toda eno pa je hotel Bog: da je bila ta devica po svetosti velika in vzvišena nad vse druge ljudi na zemlji, še več, da je prekašala njena svetost svetost samih angelskih duhov. Zato jo je z neizrekljivo mero milosti napolnil. Zato jo je izmed vseh ljudi edino popolnoma obvaroval — česa? Ali uboštva in zaničevanja? ali skrbi in težav življenja? O ne! Z vsem tem je tudi njo — izvoljenko svojo — preobilno obdaril. Popolnoma pa jo je hotel obvarovati in jo je tudi z vsemi sredstvi milosti obvaroval tega, kar je resnično in edino hudo, resnično in edino zlo — greha. Niti sence

le-tega ni pripustil na materi svojega Sina. Zato je z ozirom na njegovo prihodnje odrešenje in zasluženje zadržal od nje celo tisto hudo, ki je prišlo sicer nad vse Adamove otroke — hudo izvirnega greha. Najsvetejše oko božje ni moglo prenesti, da bi Boga, ki je sama svetost, v človeškem mesu spočela in rodila žena, ki bi bila le en sam trenutek nesveta, omadeževana od greha. —

Tako neskončno svet je Bog. Kaj pa iz tega za nas sledi? Najprej to, da spoznamo, kako abotna, nesrečna in predrzna je tista beseda nekaterih ljudi, ki hočejo biti celo dobri kristjani, pa ljubimkajo in si pomežikujejo z grehom — majhnim in velikim — ter govore: Ah! saj tega in tega Bog ne bo tako natanko jemal, saj to in to ni taka reč pred Bogom ... Ne bo natanko jemal? ni taka reč? ... Ali ni ta beseda naravnost napad na božjo neskončno svetost? Ali ne razumete vi, ki tako govorite, da bi Bog moral nehati biti Bog tisti dan in tisto uro, ko bi kateregakoli greha več natanko ne jemal; tisti dan in tisto uro, ko bi tudi najmanjši greh ne bil v njegovih očeh več največje, nahujše zlo! Ne, prijatelji! Če je Bog po svojem bistvu nujno neskončno svet — in to je —, in če nikoli ne more nehati biti svet — in resnično, da to ne more —, potem je ona beseda le žalostna tolažba, s katero si hočejo lahkomiselni kristjani pomiriti svojo vest na veliko škodo svojih duš. To moramo najprej živo spoznati iz današnjega premišljevanja. —

Potem pa sledi iz svetosti božje za nas to, kar nam kliče sv. apostol Peter v svojem prvem pismu: Kakor je svet on (Bog), ki vas je poklical, bodite tudi sami sveti v vsem vedenju. Zakaj pisano je: Sveti bodite, ker sem jaz svet (1 Pet 1, 15—16). Ta opomin apostolov velja za vse kristjane, za vse poklice, starosti, stanove. — Toda v čem pa je tista svetost, ki jo moramo imeti vsi brez izjeme? Ne bojte se, predragi! da bom dejal, da moramo živeti vsi tako, kakor so živeli tisti junaki kreposti, ki nam jih Cerkev stavi na oltarje in jih časti kot posebne prijatelje božje. Ne bojte se, da bom dejal, da moramo zapustiti svet in poiskati za svoja bivališča puščave ter tihe, stroge samostane; da moramo prečuti v molitvi in premišljevanju cele noči; živeti v trdih postih ob kruhu in vodi; bičati do krvi svoje telo... O ne! Vsega tega ne more vsakdo. Svetniki božji so imeli posebne milosti, ki jih Bog ne podeljuje vsem ljudem. Zato pa Bog tudi ne zahteva od vseh enake svetosti. A svetost, ki jo zahteva od vseh, vsi lahko dosežemo. In v čem torej je le-ta? V tem najprej, da resno in odločno sovražimo vsak smrtni greh. To razumete. Kdor smrtno greši in nemara venomer greši, ta nima svetosti nič. Naj prelamlja zapovedi božje ali cerkvene, naj se vdaja grehu nečistosti ali krivice, nezmernosti ali sovraštva do bližnjega, gotovo nima svetosti nič. Prvo torej, kar je potreba, je beg pred smrtnim grehom. Potem pa zahteva

Bog od nas vseh, da dolžnosti svojega stanu izpolnjujemo. Dolžnost naša v vsakem stanu pa je, da se Boga spominjamo, da molimo; dolžnost naša v vsakem stanu je, da svoja dela in opravila zvesto izvršujemo; dolžnost je, da težave, ki jih vsak stan ima, voljno prenašamo; dolžnost je, da živimo, delamo in trpimo ne samo za ta svet in za ljudi, marveč tudi in pred vsem za Boga in za večnost. Vse to mora biti — in to je svetost, ki jo moramo vsi imeti, da brez smrtnega greha na duši vsak po svojem stanu Bogu služimo.[22] —

*

Predragi v Gospodu! Oklenimo se vsi svetosti, ki nam je vsem potrebna. Brez nje ne pojdemo k neskončno svetemu Bogu. Če pa se bomo nekoč lahko izkazali ž njo pred sodnim stolom božjim, nam bo zanjo Bog sam neizmerno veliko plačilo. Amen.

VI.

Med božjimi lastnostmi je morda ni nobene, ki bi se večkrat sklicevali nanjo, pa tudi nobene, ki bi maloverni ljudje prej o nji dvomili — nego božja pravičnost. Vidimo, slišimo, kako je zadela težka nesreča tega in onega, čigar pregrešna, hudobna dela so splošno znana. O, nič čudnega! pravimo, morala je priti kazen — Bog je pravičen. Ali pa nam kdo prizadene škodo, stori krivico. Čakaj! govorimo, božja roka ga bo zadela — saj je Bog pravičen. Velikokrat pa čujemo iz bogokletnih ust tudi predrzno vprašanje: Kako le more Bog to in to dopustiti? Kje je njegova pravičnost? Celo dobrim kristjanom se utegne tuintam vsiljevati neradovoljen pomislek zoper božjo pravičnost, zlasti kadar vidijo, kako se hudobnim na svetu večkrat dobro godi, kako imajo vsega, česar jim srce poželi: bogastva, časti, uživanja — pobožne in bogaboječe pa tarejo ubóštvo, sramota in vse druge bridkosti življenja. — Treba je torej, da se temeljito pogovorimo o tej božji lastnosti. Bog je neskončno pravičen, nas uči sv. vera, to pomeni: Bog plačuje dobro in kaznuje hudo, kakor kdo

zasluži.[23] In resnično! Če le malo pogledamo v Sv. Pismo, se bomo o tem zatrdno prepričali. —

*

Predvsem, moji častiti poslušavci, je Bog neskončno pravičen, ker gleda, kakor zagotavlja Sv. Pismo, pri sodbi o naših delih na naše srce in naš namen. Ljudje sodimo navadno le po zunanjosti, po videzu, po besedah, ki jih kdo govori, po samih dejanjih, ki jih vrši. Srca in namena že zato največkrat ne moremo presojati, ker ne vidimo svojemu bližnjemu v srce in ne poznamo njegovih namenov. In vendar je pri vsem človeškem dejanju in nehanju poglavitno to, kar je v srcu in kar človek namerava. Ta ali oni se zdi, da je poln dobrih del: mnogo moli, se posti, daje vbogajme, kakor svetopisemski farizej — pa je v resnici velik grešnik, kakor oni, zato ker so v njegovem srcu napuh, zavist, lakomnost in druge nečedne strasti, in ker dela navidezna dobra dela iz ničvrednih namenov, da bi dopadel ljudem, da bi z zunanjostjo tembolj prikril svojo notranjost, ki je pobeljen grob, poln gnilobe in smrtne trohnobe. Nasprotno pa se pri drugem po zunanje dozdeva, da je zavrženec, izprijen grešnik — a je v resnici njegovo srce nedolžno in njegovi nameni čisti, kakor je bilo to pri egiptovskem Jožefu, ki je bil zavoljo zunanjega videza pregrehe vržen v ječo, dasi je zavoljo svoje čistosti in kreposti zaslužil vse kaj drugega. Zato smo ljudje tisoč in tisočkrat

krivični, ker sodimo, plačujemo ali kaznujemo po zunanjosti, a notranjosti navadno ne vidimo. Bog pa je zmerom pravičen z nami, ker po svoji vsevednosti natančno pozna ne samo vsa naša zunanja dela, marveč tudi vse globine našega srca ter vse namene in nagibe, ki jih imamo pri svojih delih. Bog pregleduje srca in obisti, pravi psalmist (Ps 7, 10), in še je pisano: Človek gleda na to, kar se vidi, Gospod pa gleda na srce (1 Kr 16, 7). —

Potem, predragi! je naš Bog pravičen, ker plačuje vsa naša, še tako skromna dobra, in kaznuje vsa, tudi najmanjša slaba dela. Ljudje pri svojem povračevanju gledajo večjidel le na velike zasluge in velike pregrehe. Pohvaljen in odlikovan je med ljudmi tisti, ki leta in leta zvesto opravlja svojo službo; tisti, ki z velikim junaštvom v vojski pripomore k zmagi; tisti, ki z važno iznajdbo osreči človeštvo; ki z nevarnostjo za lastno življenje reši življenje bližnjiku; in podobno. Za majhne zasluge — zlasti v človeških očeh majhne — kdo se zmeni! Starše, ki svoje otroke lepo vzgajajo; mladeniče in dekleta, ki s svojim vedenjem dober zgled dajejo; dobra srca, ki se siromakov natihem usmiljujejo; in vzemite še veliko manjša dobra dela — saj le-ta so v resnici velika, dasi jih svet nima za taka —, še manjša dobra dela torej vzemite — kdo jih med ljudmi plačuje, le kdo? ... In zopet, kaznujejo se pri ljudeh veliki zločinci: morivci, požigavci, tatovi in drugi. Toda kdo kaznuje te, ki kolnejo; ki grdo

govore; ki napake in slabosti bližnjih raznašajo; ki v šali ali v sili lažejo — kar vse se ljudem majhno zdi, četudi ni majhno? ... Taka je človeška pravičnost. Božja pa je vse drugačna. Bog poplača vsako, tudi v resnici majhno dobro delo. Le odpríte Sv. Pismo in boste videli: Žena Sunamljanka je dala borne strehe proroku Elizeju, ko je hodil skozi Sunam — in Bog ji je dal zato sina, po katerem je hrepenela, in je le-tega, ko je nenadoma umrl, čudežno zopet obudil v življenje (4 Kr 4). Vdova v Sarepti je s prorokom Elijem, ki jo je lačen prosil jedi, delila poslednji živež, ki ga je še imela — in Bog ji je to bogato poplačal: dokler je trajala lakota, ni zmanjkalo moke v njenem loncu ne olja v njenem vrču (3 Kr 17, 16). Kaj je manj nego ubogi vinar? In vendar darovan v čast božjo ali iz ljubezni do bližnjega tudi ta ne bo ostal brez božje pohvale in božjega plačila, kakor to očividno potrjuje zgodba o ubogi darovavki, ki je vrgla v templjevo zakladnico dva vinarja, in je Jezus poklical ob tem svoje učence ter jim je rekel: Resnično, povem vam: Ta uboga vdova je vrgla več ko vsi, kateri so metali v zakladnico. Zakaj vsi so vrgli od tega, česar imajo v izobilju, ta pa je vrgla od svojega uboštva vse, kar je imela, ves svoj živež (Mk 12, 43—44). In hočete še manj? Celo požirek hladne vode, ki ga kdo podeli žejnemu, bo povrnil veliki plačnik, neskončno pravični Bog. In kdor dá komu teh malih pili le čašo hladne vode, zagotavlja Kristus, resnično, povem vam: ne bo

izgubil svojega plačila (Mt 10, 42). Tako Bog ničesar ne pusti brez povračila, še tako neznatnega dobrega dela ne, nobene dobre besede, nobenega, še tako tihega pobožnega vzdiha, nobene svete misli in želje. — Prav tako pa tudi ne prezre najmanjšega slabega dejanja. Mozes je podvomil, če bo pritekla voda iz skale, na katero naj bi udaril po božjem povelju — in Bog ga je kaznoval tako zelo, da je moral umreti, preden je prišel v obljubljeno deželo (4 Moz 20, 12). Lotova žena se je proti božjemu ukazu iz radovednosti ozirala nazaj na gorečo Sodomo in Gomoro — in se je izpremenila v solnat steber (1 Moz 19, 26). In kaj še manj! Za vsako prazno besedo, ki jo ljudje izgovore, pravi Kristus, bodo dajali odgovor na sodni dan (Mt 12, 36). O neskončno neskončno pravični Bog! —

Pa še eno besedo, moji častiti poslušavci! ima Sv. Pismo, ki izpričuje božjo neskončno pravičnost. To je tista beseda, da Bog pri svoji sodbi in pri povračevanju človeških del ne pozna nobenega razločka med ljudmi. Bog sodi ne glede na veljavo ljudi vsakogar po njegovem delu, pravi sv. Peter (1 Pet 1, 17). Bog ne gleda — kakor tolikokrat gledajo ljudje — na osebo: kakšnega stanu si, kakšnega pokolenja, ali si ugleden ali zaničevan, siromak ali bogat. Bog samo vpraša: Kaj si storil dobrega? kaj si storil hudega? — Pretresljiva je zgodba, ki jo pripoveduje sv. Luka v 16. poglavju in ki jo vsi poznate: Bil je bogatin, ki se je oblačil v škrlat in tančico ter se dan za dnem sijajno gostil. In bil je neki berač, po imenu Lazar, ki je ležal pri njegovih vratih, poln uljes, in se je želel nasititi z drobtinicami, ki so padale z bogatinove mize. Pa tudi psi so prihajali in mu lizali uljesa. Umrl pa je berač in angeli so ga nesli v Abrahamovo naročje. In umrl je tudi bogatin in je bil pokopan. In ko je v peklu trpel muke, je povzdignil svoje oči in zagledal oddaleč Abrahama in Lazarja v njegovem naročju. In zaklical je: Oče Abraham, usmili se me in pošlji Lazarja, da pomoči konec svojega prsta v vodo in ohladi moj jezik, zakaj silno trpim v tem plamenu. Abraham pa mu je rekel: Sin, spomni se, da si prejel dobro v svojem življenju in prav tako Lazar hudo; zdaj se tukaj veseli, ti pa trpiš... (Lk 16, 19—25.) Ste slišali? Berač v neminljivem veselju, bogatin v večnem trpljenju — kakor je vsakateri zaslužil. Pred Bogom je berač to, kar bogatin, Bog plačuje samo po delih, Bog je neskončno pravičen: če ne prej, se izkaže njegova pravičnost v večnosti.[24] —

Dà, v večnosti —. In zato tudi nikar ne recite tisto, kar sem jaz v začetku omenil, in kar mnoge pohujšuje in mnoge moti: Zakaj pusti Bog, da se na zemlji pravičnim tolikokrat slabo, brezbožnikom pa dobro godi? Najprej pravični morda niso bili zmerom pravični, marveč imajo v preteklem življenju morda več nego en velik greh obžalovati. Njim pošilja Bog trpljenje, da se na zemlji spokore in da v zavesti svoje slabosti in odvisnosti

nikoli več ne odpadejo od Boga. Dobra dela jim bo bogato poplačal v večnosti. — Hudobnež pa zopet ni noben tako zelo hudobnež, da ne bi v celem svojem življenju nikoli nič dobrega storil. Bog povrača hudobnežem z dobrotami te zemlje, kar so dobrega storili, ker ve, da jim zaradi njihove trdovratnosti, v kateri se bodo pogubili, tega v večnosti povrniti ne bo mogel. Njihova huda dela bo kaznoval v večnosti. Pa tudi, če bi pravični bili zmerom pravični. Tedaj Bog s trpljenjem množi njihovo zasluženje in slavo. To trdno verujmo, predragi! da zemlja ni edini kraj, kjer se deli pravica božja. Tam za grobom, tam šele bo vse natančno iztehtano in po neskončni pravičnosti izravnano. Tam bo dopolnjeno vse plačilo, tam vsa kazen dopolnjena. Če verujemo to, kako bomo zavidali brezbožniku njegovo časno srečo, ki je le predhodnica večne nesreče? Če verujemo to, kako bomo dolžili Boga krivice zaradi časnega trpljenja pravičnih, ki jim je le porok večnega veselja? . . .

*

Ne, predragi! nikoli ne dvomímo nad božjo neskončno pravičnostjo, da se ne omadežujemo s težko pregreho, z bogokletnostjo! Božje pravičnosti ne merimo z merilom svojega kratkovidnega človeškega razuma! Prišlo bo nekoč, da bomo gledali to pravičnost jasno in razločno, brez teme te zemlje, brez človeških zmot in predsodkov. In takrat bo tudi nam povrnila ta pravičnost po

našem zasluženju. O, pomnimo, da bo nas kristjane sodila tem strožje, ker smo na zemlji dobro vedeli zanjo in ker smo prejeli toliko milosti od Boga. Božji Odrešenik je nekoč izrekel grozno prekletstvo nad prebivavci dveh judovskih mest, ker so videli čudeže in znamenja, pa niso verovali. Dejal je, da bo Tiru in Sidonu, torej poganom, lažje nego njim ob dnevu sodbe. Glejmo, predragi! da podobno prekletstvo ne zadene desetkrat hujše nas kristjanov! Živimo tako, da se nam ne bo treba bati pravičnosti božje, ko se bo pri sodbi končnoveljavno nad nami razodela! Imejmo v tem življenju pravičnost božjo vsak čas pred očmi, da je v onem ne bomo kleli s pogubljenimi, marveč večno hvalili in blagoslavljali z izvoljenimi![25] Amen.

VII.

Ljubeznivi svetnik sv. Frančišek Asiški je šel nekega dne z enim svojih redovnih sobratov pri zelo žgočem solncu čez prostrano polje. Ko sta že dolgo hodila in bila vsa spehana od vročine in žeje, sta prišla do nekega kraja, kjer je žuborel iz zemlje hladen studenec in je košato drevo delalo prijetno senco. Le-tam sta sedla na zemljo in začela jesti kruh, ki sta ga bila dobila na popotovanju vbogajme, ter si gasiti žejo iz studenca. Ko pa sta tako používala svoj siromašni obed, je zapazil redovni brat, da teko očetu Frančišku obilne solze iz oči po licu. Kaj je mogel drugega, nego da je vprašal svetnika, zakaj joka. O ljubi brat! mu je ta odgovoril, kako ne bi jokal od ginjenja in hvaležnosti, če pomislim, kako dober je Bog do nas, ubogih stvari. Glej, od vekomaj je videl, kako bova midva hodila le-tod vsa izčrpana od žeje in vročine, in je iz dobrote do naju od vekomaj sklenil, ustvariti to drevo in ta studenec nama v okrepčilo. S čim sva midva zaslužila toliko ljubezen in skrb? Pa naj mi ne teko po licu solze genotja in zahvale? . . .[26] Da, moji častiti poslušavci, dobrota,

dobrotljivost božja — kakšna čudovita in tolažbe polna lastnost božja je to! Dobrotljivost božja do vseh stvari, zlasti pa še do nas ljudi —. Tudi mi bi morali biti ginjeni do solz, če bi to božjo lastnost globoko in večkrat premišljevali. —

*

Bog, moji častiti poslušavci! ni kakor samosvoj človek, ki je zadovoljen, če je le sam srečen; ni kakor samopridnik, ki ljubi samo tisto, kar je njegova korist. Kakor je solncu lastno, da širi svojo luč in toploto vsenaokrog, tako in veliko bolj je lastno Bogu, da deli dobrote vsem svojim stvarem. Bog je poln ljubezni do svojih stvari, vse dobro imamo od njega, uči Katekizem.[27] Dober je Gospod vsem, in njega usmiljenje je do vseh njegovih del, zatrjuje psalmist (Ps 144, 5). Bog je dal vsem stvarem postanek in daje vsem obstoj in rast in hrano in vsega, česar potrebujejo. Modrost si je hišo sezidala, govori knjiga Pregovorov, in svojo mizo pripravila in rekla: Pridite, jejte moj kruh! (Prim. Preg 9, 1—5), in sv. Dionizij Areopagit razlaga te besede, rekoč: Vsemodri in vsedobrotljivi Bog je ustvaril veliko hišo tega sveta in je v nji pogrnil mizo, da nobeni stvari ne manjka ničesar. Herodot pripoveduje, da so bili stari Egipčani solncu na čast naredili velikansko mizo iz najboljšega zlata in jo obkladali dan na dan z vedno novimi, izbranimi jedili; vsakdo, bogat ali siromak, je imel dostop do te mize in je smel ž nje jesti po mili volji.

Ta, maliku posvečena miza, predragi! je že davno razbita in pozabljena. Še zmerom pa je pripravljena in pogrnjena ogromna miza božja, pri kateri Bog vsak dan hrani vse stvari in ne dela razločka med njimi. Za vse enako skrbi, pravi knjiga Modrosti, in o vseh milijonih in milijonih bitij, ki so v vidnem stvarstvu, velja beseda psalmistova: Oči vseh upajo v te, Gospod, in ti jim daješ jed ob pripravnem času. Ti odpiraš svojo roko in nasitiš vse živo z blagodarom (Ps 144, 15—16). Egiptovski Jožef je ob času sedemletne lakote skrbel, da se je preživilo vse prebivavstvo Egipta. Kolika dobrota! Imenovali so ga zaradi nje očeta domovine. Kaj pa Bog, ki skrbi že več nego 6000 let, da se ohranjuje in preživlja z najrazličnejšo hrano toliko stvari, da jih ni nikoli mogoče prešteti! Bog, ki vzdržuje nebeške svetove in kamenje in pesek in prst zemlje, napaja ludi z dežjem in roso vse rastline in jim pošilja oživljajočo solnčno svetlobo in toploto. Poglejte lilije na polju! govori Kristus, kako rastejo; ne trudijo se in ne predejo, a povem vam, da se še Salomon v vsem svojem sijaju ni oblačil kakor katera izmed njih (Mt 6, 28—29). — Za ptice pod nebom skrbi dobrotljivi Bog. Poglejte ptice pod nebom: ne sejejo in ne žanjejo in ne spravljajo v žitnice, in vaš Oče nebeški jih živi (Mt 6, 26). Ptiček išče hrane in jo najde, kamor je ni položil, lepo pravi sv. Avguštin, zakaj Bog mu jo je docela pripravil. — In za ribe v vodi skrbi Bog, da se vesele življenja in od veselja

zdaj poskakujejo iz vode, zdaj se potapljajo na dno, zdaj v enakomernem, ponosnem teku orjejo vodne brazde, zdaj bičajo gladino s svojim gibkim telesom. — In za vse živali na zemlji skrbi dobrotljivi Bog: slonu in velblodu v puščavi in divjim zverem v gozdovih in brlogih in vsem domačim živalim in mali čebeli in mravlji in zaničevanemu črvu v prahu pripravlja živež. Tako je vsa božja narava napolnjena z božjo ljubeznijo in dobroto, Bog je neskončno dober, ljubi vse stvari. Izhode jutra in večera razveseljuješ, govori Bogu kralj David, obiskuješ zemljo in jo napajaš in jo silno bogatiš... Blagoslavljaš okroglo leto in tvoje polje je napolnjeno z rodovitnostjo. Lepote v puščavi so gnine, t. j. prav dobre paše.[28] Oblačijo se ovni in ovce, in doline imajo obilno žita; vse vpije in hvalo poje (Ps 64, 9 nsl.). O seveda hvalo, tisočero hvalo dobrotljivemu Bogu! —

Toda bolj nego vsem drugim stvarem, moji častiti poslušavci! je Bog dober nam ljudem. O neizmernih dobrot, ki smo jih prejeli in jih zmerom sproti prejemamo od ljubega Boga! Kdo, če ne Bog, nam je dal življenje, ki ga ljubimo tako, da se ničesar bolj ne bojimo, nego to življenje izgubiti? Kdo, če ne Bog, nam daruje ljubo zdravje, to bogastvo, večje od bogastva Krezovega, brez katerega se ludi kralj ne more veseliti svojega prestola? In vse, kar našemu življenju in zdravju služi, nam deli dobrotni Bog: zrak, ki ga vdihavamo, luč, ki jo gledamo, jed in pijačo, ki se ž

njo krepčamo, obleko, ki nas varuje mraza in vročine, bivališče, ki nam streho daje. Celo prostrano in bogato zemljo je naredil Bog za nas, vse stvari, ki jih ljubi in skrbi zanje, je poklical v našo službo. Za nas je zakopal v zemljo vse rudnine. zlato in srebro in drago kamenje; za nas je prižgal na nebu solnce in luno in vse zvezde; za nas zelené po zemlji travniki in dehté vrtovi; za nas poganjajo in semené vsa zelišča; za nas rode drevesa svoj sad in zore ponosna polja; za nas so vse živali, nam za pomoč pri delu, nam za hrano, za obleko, za veselje. O, kako resnično velja o človeku beseda psalmistova, ki jo govori Bogu: S slavo in častjo si ga ovenčal, čez dela svojih rok si ga postavil (Ps 8, 7). Da, zakaj človek nima od Boga samo telesa, marveč tudi dušo, z razumom in prosto voljo obdarjeno, da gospoduje in vlada vsem drugim stvarem. — Vendar vse te in še neštete druge so samo naravne dobrote, ki smo jih od Boga prejeli. Kaj pa nadnaravne! Ker je Bog v svoji dobrotljivosti sklenil, biti naš največji prijatelj, in ker prijateljstvo zahteva neko notranjo podobnost, duhovno enakost med prijatelji, je Bog povzdignil našo naravo k sebi, je obdaril našo dušo s posvečujočo milostjo in jo storil deležno svoje lastne, božje narave. O kolika prečudežna dobrotljivost! Najvišji Kralj je svojega podanika poklical v sijaj svoje kraljevske veličasti... A čakajte, največje šele pride! Ko smo po padcu prvega človeka vsi ljudje izgubili posvečujočo milost in vse nadnaravne odlike in pravice, ko smo zapravili z grehom prijateljstvo božje in postali iz prijateljev otroci jeze, ki jih je namesto večne, nadnaravne sreče pri Bogu v nebesih čakalo pogubljenje in večno trpljenje pri zavrženih duhovih v peklu — o, kaj je tedaj storil Bog? Čujte in strmite! Svojega edinorojenega Sina je poslal na zemljo in ga je dal v trpljenje in smrt, zato da bi mi vse, kar smo bili izgubili, zopet dosegli... Bog pa je svet tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina (Jan 3, 16). O, ali pomislimo, kaj se to pravi? Kaj je več nego edini sin očetu, materi? kaj je hujšega nego njegova izguba? David je bridko jokal celo nad izgubo svojega malopridnega sina Absalona. Kako je ihtela vdova v Najmu nad smrtjo sina-edinca! In tako žaluje neutolažno tisoč in tisoč očetov in mater, če jim grob zagrne edinega otroka. To dela ljubezen. A kako bi se mogla primerjati ljubezen zemeljskega roditelja do zemeljskega otroka z ljubeznijo nebeškega Očeta do nebeškega njegovega Sina! Ta ljubezen je neskončna, kakor je neskončen Bog sam. In glejte! Tega neskončno ljubljenega Sina nam je Bog dal in ga je za nas poslal v trpljenje in ga je pustil za nas na križ pribiti, zato da bi nam ž njim, Križanim, zopet vse nebeške blagre dodelil, kakor zatrjuje apostol, rekoč: In on svojemu lastnemu Sinu ni prizanesel, ampak ga je dal za nas vse. Kako nam torej ne bo z njim tudi vsega podaril? (Rim 8, 32). O neskončno dobrotljivi Bog![29] Pa kaj

naj o vsem tem še naprej govorim, saj so to znane stvari. Kar moram, ko proslavljam božjo dobroto, je to, da vprašam: Kako smo mi ljudje Bogu za njegove dobrote hvaležni? Ah, kako so mu bili hvaležni njegovi svetniki! Kako je bila Bogu za vse hvaležna ljubka svetnica današnjih dni, sv. Mala Terezika Deteta Jezusa! Za vse se mu je neprestano zahvaljevala s svojo molitvijo, s svojimi srčnimi vzdihi, s svojo ljubeznijo in vdanostjo — celo za vsako ponižanje, za vsako bridkost srca, za vse trpljenje telesno...[30] za stvari, ob katerih mi koj godrnjamo, se pritožujemo, upiramo zoper Boga, češ, da nam ni dober. Seveda mi tako delamo in govorimo, ker ne vemo, da nam Bog tudi ponižanje, tudi bridkosti, trpljenje, vse neprijetnosti življenja pošilja takisto iz same svoje dobrotljivosti, zato da se za svoje grehe spokorimo, da se v tej časni nestalnosti njega oklepamo in držimo, da po večnem hrepenimo, si zasluženje množimo in tako pripravljamo čim večjo blaženost v nebesih, kjer nas hoče končno vse imeti neskončna božja dobrota.

*

O predragi! zahvalo, zahvalo Bogu za vse njegove dobrote! Blaženi Peter Faber se je zahvaljeval Bogu ne samo za dobrote, ki jih je sam prejel, marveč tudi za dobrote, ki so jih prejela od Boga druga ustvarjena bitja. Premišljeval je velike odlike angelske in je Boga hvalil zanje; veselil se je vseh milosti izvoljenih in je Boga hvalil

zanje; z genotjem je ogledoval rodovitnost polja in je namesto njega hvalil Boga; lepoto oljčnih gajev in je namesto njih hvalil Boga; trto, obloženo z grozdi — in je namesto nje hvalil Boga... Kakor bi bil on sam in edini dolžnik Bogu za vse njegove dobrote v stvarstvu, tako je Boga slavil in hvalil.[31] Podobno se izkazujmo Bogu hvaležne vsi kristjani! Zahvaljujmo se mu namesto vseh stvari okrog nas, ki jim Bog deli svoje dobrote — saj jim jih deli za nas, zavoljo nas. Zahvaljujmo se mu zlasti za vse dobrote, ki smo jih sami od Boga prejeli: za življenje in zdravje, za vse moči svojega telesa in duše, za vsakdanji kruh, za vse naravne dobrote, posebno pa za nadnaravne: za poklic k zveličanju, za odrešenje in milost, za sv. Cerkev, za sv. mašo, za sv. zakramente, za vsa razsvetljevanja in navdihovanja božja. Kdor se zahvaljuje, ta se priporoča. Čim bolj bomo Bogu hvaležni za vse, kar smo že prejeli, tem več dobrot smemo še upati od njega. — Toda naša hvaležnost se ne razodevaj samo v besedah! V dejanju, v dejanju bodimo hvaležni! Vse božje darove prav rabimo! Svoje življenje in zdravje Bogu posvečujmo! S svojim telesom in zlasti z dušo svojo, s svojim razumom, voljo, domišljijo Bogu služimo! Z milostjo božjo, z vsemi pripomočki zveličanja sodelujmo! — In kakor je Bog do nas dobrotljiv, bodimo tudi mi dobrotljivi do bližnjega! Komur moremo, dobro storimo! Ubogih in zapuščenih, zlasti bolnikov, se po svojih močeh usmiljujmo! Tudi duhovnih del usmiljenja ne

pozabimo! Za grešnike, če jih ne moremo posvariti, vsaj molimo! V veri nevedne, kjer moremo, poučimo! Žalostne tolažimo, žaljivcem odpuščajmo! Tako bom zahvaljevali vedno, kakor veleva apostol, za vse Boga Očeta v imenu Gospoda našega Jezusa Kristusa (Ef 5, 20). Amen.

VIII.

Sv. Luka pripoveduje: Neki oče je imel dva sina. In mlajši izmed njih je rekel očetu: Oče, daj mi delež imetja, ki mi gre. In razdelil jima je imetje. Malo dni zatem je mlajši sin spravil vse stvari skupaj in odpotoval v daljno deželo in tam je zapravil svoje imetje z razuzdanim življenjem. Ko je pa vse potrosil, je nastala v tistem kraju huda lakota in je začel stradati. Šel je torej in se je pridružil nekemu meščanu tiste dežele, in ta ga je poslal na svojo pristavo svinje past. In želel se je nasititi z rožiči, ki so jih jedle svinje, ali nihče mu jih ni dal. Šel je v sé in rekel: Koliko najemnikov mojega očeta ima kruha v izobilju, jaz pa tukaj od lakote ginem! Vstal bom in pojdem k svojemu očetu in mu porečem: Oče, grešil sem zoper nebesa in pred teboj; več nisem vreden, da bi se imenoval tvoj sin, sprejmi me ko katerega svojih najemnikov! In vstal je ter šel k svojemu očetu. Ko je pa bil še daleč, ga je zagledal njegov oče, in milo se mu je storilo; in pritekel je, ga objel in poljubil. Sin mu je pa rekel: Oče, grešil sem zoper nebesa in pred teboj; več nisem vreden, da

bi se imenoval tvoj sin. Oče pa je velel svojim služabnikom: Brž prinesite najboljše oblačilo in ga oblecite, in dajte mu prstan na roko in čevlje na noge; in pripeljite pitano tele in ga zakoljite in jejmo ter se veselimo; zakaj ta moj sin je bil mrtev in je oživel, je bil izgubljen in je najden (Lk 15, 21—24). — Ta zgodba, moji častiti poslušavci, je zgodba o tisti božji lastnosti, ki ji pravimo božje usmiljenje ali božja dobrota do grešnikov. Izgubljeni sin ni namreč nihče drugi nego grešnik; oče pa je nebeški Oče, Bog, ki je tudi do grešnika neskončno dober, t. j. neskončno usmiljen zato, ker je pripravljen, odpustiti mu njegove grehe, če se grešnik skesa in k pokori obrne, in še več, ker z neizrečenim plačilom poplača grešniku njegovo izpreobrnjenje. Premišljujmo o tem dvojem; in ker smo vsi grešniki, poslušajmo s posebno željno dušo zveličavni nauk o božjem neskončnem usmiljenju!

*

Predragi! Bog je pripravljen, odpustiti skesanemu grešniku njegove grehe. Katera resnica je večkrat in bolj jasno povedana v Sv. Pismu? Bog ponuja grešniku odpuščanje in spravo po ustih svojih prorokov zdaj z nežnimi, zdaj s trdimi, k izpreobrnjenju skoro silečimi izrazi. Kakor resnično jaz živim, zagotavlja pri Ecehielu, nočem smrti hudobnega, temuč da se hudobni vrne s svojega pota in živi (Ec 33, 11). Pri Izaiju pa je zapisano: Naj

zapusti hudobnež svojo pot in krivičnik svoje misli in naj se vrne k Gospodu, in usmilil se ga bo, in k našemu Bogu, ker je bogat z odpuščanjem (Iz 55, 7). Pri Jeremiju pa: Izpreobrnite se, otroci, in vrnite se, in ozdravil bom vašo nepokorščino (Jer 3, 21). In zopet pri Ecehielu: Izpreobrnite se ter delajte pokoro za vse svoje hudobije; in hudobija vam ne bo v pogubljenje (Ec 18, 30). Pa še pri Jeremiju: Jeruzalem, operi svoje srce hudobije, da boš rešen. Doklej se bodo še škodljive misli v tebi mudile? (Jer 4, 14.) Tako že v Starem Zakonu. Kaj pa šele v Novem, ko je Bog poslal svojega Sina iskat nas grešnike! Sin človekov je namreč prišel iskat in zveličat, kar je izgubljenega, govori Kristus (Lk 19, 10) — in vse tiste lepe prilike, ki jih imamo iz njegovih ust: ne samo o očetu, ki sprejme radosten nazaj izgubljenega sina — kakor smo pravkar slišali —, marveč tudi o ženi, ki išče izgubljeno drahmo in je vsa srečna, ko jo najde; tudi o pastirju, ki pusti 99 ovac in gre za eno izgubljeno čez hrib in dol in ne miruje prej, dokler je ne najde, zadene na svoje rame in nese k čredi nazaj — kaj so vse te prilike drugega nego glasna beseda božja, da Bog iskreno hoče in srčno želi odpustiti grešnikom, jih pripeljati na pravo pot in rešiti? — Pa ne samo, da nam Bog po Sv. Pismu to svojo voljo zagotavlja, marveč Bog tudi s svojo močjo v grešnikovi duši deluje, da se grešnik spokori in doseže odpuščanje. Kakor hitro je greh storjen, zbudi Bog v grešniku vest, ki mu greh

očita, ga peče, zbada, muči, trapi, da nima nič več miru, nič več pravega veselja. Kaj si storil! kaj si storil! opominja Bog grešnika po notranjem glasu vesti. Pokaže mu nesrečo pregrehe: Ah, tako dober si bil, tako čist — in zdaj to! to! ... Napolniti ga izkuša s stidom, s sramoto: O, kaj bi dejali že ljudje k tvojemu grehu! In kaj naj pravim šele jaz, tvoj Bog, ki sem ti izkazal toliko dobrot? ... In če je grešnik gluh za vse te glasove božje, ali ga Bog ne začne bičati s strahom, z grozo? — Kaj, če v grehu umrješ? Ali bi ne bilo mogoče, da umrješ nenadoma, hipno? Mar se ni to pripetilo že temu in onemu? Sam si jih poznal — mlade, zdrave, močne, ki so naenkrat postali hrana črvom. O, če se tebi dogodi takisto — kaj potem? ... Vso nespamet grešnega življenja predočuje Bog grešniku s tihim razsvetljevanjem: Kaj je ta svet, moj človek, da delaš greh njemu na ljubo? Kaj ti more dati, s čimer bi ti nasitil svoje srce? Ali ne vidiš, kako je vse nično, prazno, bežno, minljivo: bogastvo, čast, uživanje — vse? Ah, pusti svet in njegovo poželjenje in njegovo zapeljevanje, pusti greh, vrni se nazaj k meni, svojemu Bogu! ... — Kratko in malo, Bog grešnika ne izpusti; naj njegova duša bdi ali spi, naj hoče pred Bogom bežati ali se skriti — Bog jo z zveličavnimi opomini navdihuje, Bog hiti za njo, jo kliče, jo vleče k sebi s svojo milostjo. Tako zelo hrepeni Bog, da se grešnik skesa, spokori; tako zelo je pripravljen, odpustiti mu njegov greh in

ga zopet sprejeti za svojega otroka. O, ali ni to neizrečeno usmiljenje božje? — Le kako naj bi se grešnik temu usmiljenju upiral? Ali morda zato, ker je število njegovih grehov preveliko? Toda, ali ne slišiš, o grešnik, da je Bog pripravljen odpustiti vsako število pregreh? Če pa krivični za vse svoje storjene hudobije pokoro dela, govori Bog pri proroku Ecehielu, naj živi in naj ne umrje! Nobene njegovih hudobij se ne bom spomnil! (Ec 18, 22.) O, čujte torej! Bog je pripravljen pozabiti, odpustiti vse hudobije, vse do zadnje, pa naj bi bilo njihovo število še tako strašno in ogromno. — Le kako naj bi se grešnik temu usmiljenju upiral? Ali morda zato, ker so njegove hudobije tako gorostasne, da bi jih Bog ne hotel ali ne mogel odpustiti? Toda zopet čujte drugo besedo božjo: Ako bi bili vaši grehi kakor škrlat — vsi krvavi, vsi grozoviti —, bodo beli kakor sneg (Iz 1, 18). Nobenega greha ga ni tako velikega, da bi ga Bog ne bil pripravljen odpustiti. O neskončno usmiljenje! In nič trdo ne bo ravnalo to usmiljenje s spokorjenim grešnikom. Ne, ne: Potrtega in ponižanega srca, o Bog, ne boš zaničeval, pravi psalmist (Ps 50, 19). —

Kaj še, predragi! Ne da bi ga zaničeval ali kakorkoli trdo ž njim ravnal, marveč Bog izpreobrnjenemu grešniku čudovito poplača njegovo izpreobrnjenje. V tem boste zopet in še bolje videli njegovo brezmejno usmiljenje. Povejte mi zares, ali najdete v celem Evangeliju en sam primer, da bi bil

Kristus že skesani duši le samo z ostro besedo oponesel njen greh? Približa se mu spokornica Magdalena. Ali jo odurno kara? Ne! brani jo pred njim, ki nad njo mrmra. Simon! pravi svojemu gostitelju, v čigar hiši kleči grešnica pred njegovimi nogami, Simon! imam ti nekaj povedati ... Vidiš to ženo? Odpuščeni so njeni mnogi grehi, ker je mnogo ljubila (Lk 7, 47). — Pripeljejo mu drugo ženo, ki so jo bili zasačili v prešuštvu. Ali jo grozeče ukori za njen greh? Ne! marveč reši jo iz rok teh, ki jo hočejo kamenjati. Kdor izmed vas je brez greha, govori njenim tožnikom, naj prvi vrže kamen vanjo — in vsi odhajajo po vrsti, počenši od najstarejših (Jan 8, 8). — Po svojem vstajenju se prikaže Petru. Ali mu trpko očita sramotno trikratno zatajenje? Ne! marveč postavi ga za poglavarja svoje Cerkve, za prvega in vesoljnega pastirja svoje črede: Pasi moja jagnjeta! mu reče, pasi moje ovce! (Jan 21, 16, 17). — Apostolu Tomažu se prikaže. Ali ga trdo posvari zavoljo njegove nevere? Ne! nad vse ljubeznivo mu pusti položiti prst in roko v svoje rane: Deni svoj prst semkaj in poglej moje roke; podaj svojo roko in jo položi v mojo stran (Jan 20, 27). — To, predragi, je srce našega Boga. Ne zametuje spokorjenega grešnika, ne kara ga, se nad njim ne huduje, marveč z dobroto ga obklada, kakor da pri Bogu ni pravega odpuščanja brez posebnega obdarovanja. Oj usmiljenje brez konca! Ali nismo tudi že mi izkusili na sebi, kako to usmiljenje

božje ni samo pripravljeno odpustiti vsak čas vse grehe, marveč kako z odpuščanjem tudi še plačilo deli? Kaj pa, če ne plačilo za naše izpreobrnjenje, je bil tisti sladki mir, ki ga je usmiljeni Bog vsakokrat razlil v naše duše, kadar smo skesani pokleknili pred mašnika in se v dobri spovedi očistili svojih grehot? Kdaj je naše srce občutilo večjo srečo in tolažbo kakor takrat? Ali se nam niso takrat celo solze in vzdihi zdeli slajši nego vse radosti, vsi užitki sveta? Oj lepo plačilo — tak mir srca! Toda to ni vse, to je še najmanj. O, če bi mogli videti, kaj nam Bog poleg tega miru, ki ga svet ne more dati, kaj nam še podeli vselej, kadar nam skesanim greh odpusti! Kakor svetopisemski oče izgubljenemu sinu nam Bog spokorjenim natakne na roko prstan prijateljstva in sinovstva božjega, vrne nam svetlo obleko posvečujoče milosti in ž njo vse nadnaravne odlike in pravice, vrne vsa dobra, za večnost zaslužna dela, ki smo jih bili storili pa potlej s smrtnim grehom izgubili. Tako darežljivo nas obdaruje Bog spokorjene grešnike, tako knežje nas obogati, da so sama sveta nebesa pri pogledu na nas spokornike vsa prevzeta, vsa začudena od veselja: Povem vam, da bo v nebesih večje veselje nad enim grešnikom, ki se spokori, kakor nad devetindevetdesetimi pravičnimi, ki ne potrebujejo pokore (Lk 15, 7). Glejte, to je neskončno božje usmiljenje.[32] —

*

Predragi v Gospodu! Kako srečni smo grešniki, da imamo tako usmiljenega Boga! Ali ne bomo brezmejno zaupali vanj in v njegovo odpuščanje? Ne, seveda, zaupali predrzno — da bi delali greh, živeli in vztrajali v grehu prav zato, ker je Bog neskončno usmiljen, češ: Kaj maramo! Bog nam bo tako vse odpustil, Bog bo že čakal, da se naveličamo grešiti... O, táko, predrzno zaupanje v božje usmiljenje bi bila kletev, bi bilo izzivanje božje pravičnosti, ki nas vkljub usmiljenju lahko naenkrat udari, strmoglavi v brezdno, iz katerega ni več rešitve. Zato pa daleč stran od nas predrzno zaupanje! Pač pa vsekdar trdno in neomajno verujemo in upamo, da nam je Bog v svojem usmiljenju že odpustil vse grehe, kar smo jih resnično obžalovali in se jih skesano spovedali; trdno in neomajno verujemo in upamo, da nam bo Bog tudi vprihodnje zmerom milostljiv, kadarkoli se po morebitnem zopetnem nesrečnem padcu v greh ponižamo in spokorimo pred njim. O, nič ne dvomimo, predragi! marveč, če zdajle teži greh naše duše, brez odlašanja pohitimo k nogam usmiljenega Boga! Ničesar se ne strašimo, da bi obupavali, ne množine svojih grehov ne njihove veličine! Ne zdvajaj, o grešnik! kliče pobožen mož; v roke vzemi Evangelij in beri! Če si bil krivičen, poglej cestninarja Mateja; če si bil nečist, poglej Magdaleno; če bi bil celo ropar in morivec, se ozri na desnega razbojnika na križu; če si brezverен sovražil Cerkev, poglej Pavla,

izpreobrnjenega iz Savla![33] Samo ponižno se skesajmo, samo resnično obžalujmo, odkritosrčno se obložimo mašniku, ki ima ključe do usmiljenja božjega — in zopet bomo očiščeni in umiti, z Bogom spravljeni, posvečeni in z nebeškimi blagodari obdarjeni. Treba je samo dobre volje grešnikove — usmiljenja božjega nikoli ne zmanjka, usmiljenje Gospodovo traja od rodu do rodu na vekomaj. Amen.

IX.

Prišli smo do zadnjih dveh božjih lastnosti, ki jih Katekizmi navadno navajajo: do božje resničnosti in zvestobe. Ž njima seveda božje lastnosti in popolnosti niso izčrpane; saj jih ni le gotovo število, marveč božjih lastnosti je brez števila in brez mere, kakor smo koj iz početka slišali; po človeško pa navajamo in premišljujemo le nekatere — tiste, ki so zlasti važne za naše krščansko življenje. Tudi božja resničnost in zvestoba sta zelo zelo važni, in nihče naj ne misli, da sta tudi po svojem pomenu zadnji, če ju Katekizem nazadnje omenja. Na božji resničnosti sloni vsa naša vera. Verujemo to, kar je Bog razodel. Če bi pa mogli misliti, da Bog ni resničen, kako bi verovali? Na božji zvestobi pa temelji takorekoč vse naše ravnanje po veri, vse čednostno krščansko življenje. Zakaj, čeprav bi morali kristjani ljubiti čednost, če že ne edino, pa vsaj predvsem zato, ker jo ljubi Bog, in sovražiti greh zato, ker ga sovraži Bog — se vendar ne dá tajiti, da se največkrat varujemo hudega in delamo dobro zato, ker je Bog za greh zapretil kazen, za čednost pa

obljubil plačilo. Če bi pa ne vedeli, da je Bog zvest v svojih obljubah in svojih grožnjah, ali bi nam bilo mar, kako živimo: dobro ali hudobno? Naj nas torej tudi današnje premišljevanje o božji resničnosti in zvestobi utrdi v veri in v kreposti![34] — Toda najprej povejmo točno, kaj pomeni: Bog je neskončno resničen? in kaj: Bog je neskončno zvest? Bog je neskončno resničen, pomeni: Vse, kar Bog reče, je res. Bog je neskončno zvest, pa pomeni: Vse, kar Bog obljubi ali zažuga, gotovo izpolni.[35] — Tako. In zdaj poglejmo, če je resnično oboje!

*

O božji resničnosti, predragi! govori Sv. Pismo na neštetih mestih. Resnična so po Sv. Pismu božja pota in božje zapovedi. Krivični mi pripovedujejo izmišljave, pravi psalmist, toda niso kakor tvoja postava. Vse tvoje zapovedi so resnica (Ps 48, 85—86). In zopet: Tvoja pravica je pravica vekomaj, in tvoja postava je resnica (lb. 142). In še: Blizu si ti, Gospod, in vsa tvoja pota so resnica. Davno sem spoznal iz tvojih pričevanj, da si jih na vekomaj utrdil (lb. 151—152). — Resnična so po Sv. Pismu vsa dela božjih rok. Zato jaz, Nabuhodonozor, zdaj hvalim in povišujem in poveličujem nebeškega kralja, beremo pri proroku Danielu, ker vsa njegova dela so resnična in njegova pota pravična (Dan 4, 34). — Resnična so vsa božja razodetja. Sv. Janez imenuje Besedo božjo, po

kateri se nam je Bog zlasti razodel, polno milosti in resnice (Jan 1, 14), Kristus pravi sam o sebi: Jaz sem pot in resnica in življenje (Jan 14, 6), in sv. Pavel, ki hoče prav poudariti veliko nasprotje med Bogom in človekom, piše: Bog je resničen, vsak človek pa lažniv (Rim 3, 4), to se pravi: Bog je tako resničen, da je pri njem vsaka neresnica nemogoča, ko je pri vsakem človeku mogoča zmota, neresnica in laž. — In ni težko razumeti, moji častiti poslušavci, da Bog je in mora biti tako neskončno resničen, da je nemogoča pri njem vsaka neresnica ali laž. Saj Bog je vseveden in vé vso resnico; torej lahko vse po resnici dela in govori. Bog je pa tudi neskončno svet; zato mora vse delati in govoriti samo po resnici, kajti neresnica in laž se ne zlagata s svetostjo. — A zakaj tudi bi Bog n. pr. kdaj govoril neresnico? Ljudje lažejo zato, ker, če ne morejo česa doseči po ravni, izkušajo doseči tisto po krivi poti. Bog pa je vsemogočen; doseže lahko vse, kar hoče, in mu ni treba zvijače ali laži. In ljudje lažejo, da sebi koristijo. Bog pa nobene koristi in ničesar ne potrebuje zunaj sebe.[36] — Zato apostol ponovno zatrjuje, da je nemogoče, da bi Bog varal (Hebr 6, 18) in psalmist zopet in zopet kliče: Gospodova resnica ostane vekomaj (Ps 116, 2). —

Da, vekomaj —. Zato pa gre Bogu vsa naša vera včeraj in danes in jutri in vekomaj. Naj nam razodeva svojo resnico sam v Sv. Pismu, ali naj

nam jo odkriva sv. Cerkev, dolžni smo verovati, če hočemo Bogu dopasti in se zveličati. Tudi katoliški Cerkvi smo verovati dolžni. Njena beseda je takisto božja beseda. Saj je Cerkev katoliška ustanova Kristusova; Kristus ji je izročil svoj nauk in jo vodi ter podpira, da ga nepokvarjenega hrani in oznanja. Kristus pa je Bog. Kako zelo torej greše proti božji resničnosti tisti, ki zametajo nauk Cerkve, kakor bi bil to človeški nauk, podvržen zmoti in lažem! —

Greše pa tudi tisti kristjani, ki ne posnemajo Boga v njegovi resničnosti, marveč govore laž, in četudi v sili ali četudi le v šali. Grd madež je laž na človeku, pravi modri Sirah. Gorši je tat kakor laži navajen človek... Obnašanje lažnivih ljudi je brez časti in njih osramotenje je z njimi brez prenehanja (Sir 20, 26—28). Gotovo res! Saj komu pa je podoben lažnik, če ne njemu, ki je lažnik od začetka in oče laži (Jan 8, 44) — hudobnemu duhu? Zato pa tudi ostro pravi Sveto Pismo: Lažnive ustnice so Gospodu gnusoba (Preg 12, 22), in pobožen mož premišljuje, da je Kristus izmed vseh vrst grešnikov katerega izpreobrnil in za svojega izvolil: izmed lakomnikov Caheja in Mateja, izmed preganjavcev Cerkve Pavla, izmed razuzdancev Magdaleno, izmed razbojnikov Dizma, izmed malikovavcev stotnika pod križem — samo izmed lažnivcev in hinavcev ni poklical in izvolil nobenega.[37] — Predragi! Sovražimo laž in verujmo trdno vse, kar je neskončno

resnični Bog razodel, kar je Jezus Kristus učil, kar so apostoli v božjem imenu oznanjevali in nam sv. Cerkev verovati zapoveduje! — —

Iz lastnosti božje neskončne resničnosti pa že tudi sledi božja neskončna zvestoba v njegovih obljubah in grožnjah. Zakaj, če je Bog resničen v vseh svojih delih in besedah, tudi gotovo izpolni vse, kar obljubi ali zažuga. Sv. Pismo nas tudi te božje lastnosti izrečno zagotavlja. Vedi, da je Gospod, tvoj Bog, močan in zvest Bog, ki ohrani zavezo in milost njim, ki ga ljubijo in njegove zapovedi izpolnjujejo do tisočega rodu; in naglo povrne njim, ki ga sovražijo, tako da jih pogubi, in ne odlaša dalje, precej jim povrne, kar zaslužijo. Tako govori v božjem imenu Mozes izraelskemu ljudstvu (5 Moz 7, 9—10). In sv. Pavel piše: Zvest je Bog, ki vas je poklical v občestvo s svojim Sinom Jezusom Kristusom, Gospodom našim (1 Kor 1, 9). Zvest je, kateri vas kliče, in on bo to tudi izpolnil (1 Tes 5, 24). Držimo se nepremakljivo vere upanja, t. j. vere, da bomo enkrat nebesa, ki jih upamo, dosegli, če stanovitni ostanemo —;[38] kajti zvest je oni, ki je dal obljubo (Hebr 10, 23). —

In zares se je izpolnilo vse, kar je Bog zagrozil ali obljubil od začetka sveta do prihoda Kristusovega, pa tudi vse, kar je zažugal ali obljubil Kristus, božji Sin in naš Gospod. Bog je bil dejal prvima človekoma, da bosta umrla, če bosta jedla od prepovedanega sadu v raju. Res sta po grehu zapadla trohnobi smrti onadva in vsi njihovi potomci. — Bog je bil ob času Noetovem zagrozil ljudem s pokončanjem v vesoljnem potopu. Resnično so vode pridrle in zakrile in z zemlje potrebile vse, kar je bilo živega, izvzemši samo Noeta in njegove, ki so se po božji volji rešili v ladji. — Bog je bil obljubil očaku Abrahamu, da bo njegovega zaroda kakor zvezd na nebu. Velika obljuba, ko je bil Abraham vendar že 90 let star in do takrat brez otrok! Neverjetna obljuba zlasti še potem, ko je Bog zaukazal Abrahamu, naj mu daruje sina-edinca Izaka, ki mu ga je Sara v visoki starosti rodila! In vendar se je obljuba božja docela izpolnila. — Bog je bil obljubil izraelskemu ljudstvu, da ga izpelje iz trde sužnosti egiptovske v deželo, po kateri se cedita mleko in med. Kakšne ovire so se stavile tej obljubi na pot! Bilo je treba omehčati voljo trdovratnega faraona, prebiti se skozi sto težav v puščavi, premagati ljudstva, ki so gospodarila v obljubljeni deželi... Toda vse to se je zgodilo, in božja obljuba je postala popolna resnica. — In poglejmo to, kar je zažugal ali obljubil Kristus! Da bo porušen Jeruzalem in tempelj razdejan... Poteklo je komaj nekaj desetletij, in mesto in svetišče sta bila v razvalinah. — Da se bo kraljestvo njegove Cerkve razprostrlo po vsem svetu, kakor iz malega gorčičnega zrna zraste košato in mogočno drevo... Ali se ni v najkrajšem času uresničilo? — Da tega kraljestva nihče, tudi peklenske moči ne bodo mogle porušiti... Ali ni res Cerkev

kljubovala v vseh stoletjih vsem viharjem, ki so se zbirali nad njo? ali ni izšla iz vsakega preganjanja, iz vsakega boja lepša, močnejša, slavnejša? — In tako bodo gotovost in resnica tudi vse druge obljube in napovedi iz ust Kristusovih, ki se imajo zgoditi v teku svetovne zgodovine ali ob koncu sveta. In kar se božjih besed ne bo dopolnilo v tej časnosti, to se jih gotovo dopolni tedaj, ko se tok časa izlije v brezbrežno morje večnosti.[30] —

V tej večnosti, moji častiti poslušavci, je Bog obljubil nam vsem neizmerno plačilo, če bomo živeli po njegovem nauku in zapovedih; zažugal pa nam je tudi strašno kazen, če bomo živeli brezverno in grešno in v grehu umrli. — Kateri so delali dobro, bodo vstali k življenju, kateri pa so delali hudo, bodo vstali k obsodbi (Jan 5, 29). O, mislimo, predragi, da je Bog zvest, in da bo njegova beseda točno dopolnjena tudi nad nami! Nebesa nam je obljubil in dal nam jih bo, če mu služimo; s peklom nam je zagrozil in resnično nas bo pogreznil vanj, če mu bomo nepokorni. Niso to prazne obljube, niso to prazne grožnje. Kar bo človek sejal, to bo žel. Zato pa, predragi, bodimo, kakor je Bog zvest, tudi mi zvesti! Pri sv. krstu smo obljubili, in potem še tolikokrat v življenju, da bomo služili Bogu, svojemu Stvarniku, Odrešeniku, Posvečevavcu. Služimo mu torej! Služite Gospodu v strahu! kliče psalmist (Ps 2, 11). Dà, v strahu — prepričani, da nas sicer zadene večna nesreča — kakor je neskončno zvesti Bog zažugal. Psalmist

pa kliče tudi: Služite Gospodu v veselju! (Ps 99, 2). Dà, v veselju — prepričani, da nas za to čaka večno plačilo — kakor je neskončno zvesti Bog obljubil. —

*

Tako, m. č. p., smo obravnali poglavitne lastnosti božje. S tem sicer še ne prenehamo govoriti o Bogu. Nadaljevali bomo še z naukom o presv. Trojici ter o božjem češčenju. Vendar pa tudi ob sklepu teh premišljevanj zahvalimo Boga za vse, kar smo o njem slišali. Velika milost je, kaj slišati in izvedeti o Bogu. Tudi najmanjše, kar o njem vemo, je več nego vse drugo znanje sveta. — O, da bi bil Bog v svojih čudovitih lastnostih vedno in vedno spet naša sladka misel in naše srčno hrepenenje! O, da bi njegove neskončne popolnosti čimbolj odsevale tudi v naših dušah! Tako bomo z njegovo milostjo vredni postali, da ga nekoč gledamo od obličja do obličja. Amen.

Presveta Trojica.

I.

Spominjam se iz svoje nežne mladosti, kako nas je nepozabna mati koj majhne otroke učila in izpraševala o Bogu. — Pokaži, kje je Bog! je dejala detetu. In ko je dete, že naučeno, pokazalo proti nebu, je rekla: — Pa povej še, koliko je bogov! — Eden. — Koliko pa božjih oseb? — Tri. — No, tako si priden. — Prav je, če se še dandanes v krščanskih hišah začenja pouk v krščanskih resnicah tako ali podobno. Saj v istini je to prvo, kar mora vedeti vsak krščeni človek: da je Bog v nebesih, da je ta Bog en sam, toda v treh osebah. Kakšna skrivnost, moji častiti poslušavci: en Bog v treh osebah, ki se imenujejo Oče, Sin in Sv. Duh! Vsaka božja oseba je pravi Bog: Oče je pravi Bog, Sin je pravi Bog, Sv. Duh je pravi Bog — in vendar je le en Bog, ker imajo vse tri božje osebe le eno in isto nerazdeljivo bistvo in naravo ali naturo in zato tudi iste božje lastnosti.[40] Kakšna skrivnost! Noben ustvarjeni razum je ne more doumeti. Sv. Avguštin, eden največjih krščanskih učenjakov, je hodil nekoč zamišljen v to skrivnost po morski obali, in legenda pripoveduje, da je

našel le-tam dečka, ki je zajemal s školjko vodo iz morja in jo izlival v majhno jamico, ki jo je bil izkopal na obrežju. — Kaj delaš? ga vpraša. — Morje bom prelil v to votlinico, odgovori deček. — Toda to je nemogoče, se nasmehlja Avguštin. Skrivnostni deček pa mu pravi: Prej bo mogoče to, nego boš ti s svojim razumom obsegel, kar zdaj premišljuješ. — Resnično, o enem Bogu v treh osebah, o presv. Trojici, ne moremo vedeti nič več, nego nam je Bog sam razodel, povedal. To je velika skrivnost, ki jo je treba moliti, ne raziskavati! kliče sv. Bernard. Kako je trojstvo v edinstvu, in sicer v tem edinstvu, in kako edinstvo v trojstvu? To raziskavati je predrznost, to verovati je bogoljubnost, to gledati je večno življenje. Tako sv. Bernard.[41] In zato, moji častiti poslušavci, tudi mi ne bomo nič raziskavali, marveč samo verovali. A da bomo videli, kako utemeljena je naša vera, prepričajmo se danes o tem enem: da nam je skrivnost presvete Trojice nedvomno razodeta v Sv. Pismu in v ustnem izročilu sv. Cerkve! —

*

V Starem Zakonu Sv. Pisma, predragi v Gospodu, bi pač zastonj iskali razodetja vzvišene skrivnosti presvete Trojice, če bi je ne vedeli iz Novega Zakona in iz nauka sv. Cerkve. V Starem Zakonu se je Bog jasno razodeval le kot en Bog, in to iz tega posebnega vzroka, da ne bi izraelsko ljudstvo v treh božjih osebah gledalo treh različnih

bogov. Temu ljudstvu, ki je živelo med malikovavci, častivci mnogih bogov, je bila predvsem potrebna prava vera v enega samega Boga. Zato je v Starem Zakonu resnica o treh božjih osebah še bolj prikrita, kakor za gostim zagrinjalom. Vendar poučeni o nji po Novem Zakonu in po Cerkvi, vemo, da je označena tudi že tukaj. Tako, na primer, precej pri stvarjenju prvega človeka, ko Bog govori v množini in ne v ednini, rekoč: Naredimo človeka po svoji podobi in podobnosti! (1 Moz 1, 26); ali, ko po padcu človekovem Bog očitajoče pravi: Glej, Adam je postal kakor kateri izmed nas, ki ve dobro in hudo (1 Moz, 3, 22); še bolj pa, ko proroki napovedujejo prihodnjega Mesija kot Sina božjega in izlitje božjega Duha nad vse človeštvo: Gospod mi je rekel, govori David v Mesijevem imenu, moj Sin si ti, danes sem te rodil (Ps 2, 7), Izaija pa: Glejte, Devica bo spočela in Sinu rodila in njegovo ime se bo imenovalo Emanuel, t. j. Bog z nami (Iz 7, 14), Joel pa: Izlil bom svojega Duha nad vse meso in prorokovali bodo vaši sinovi in vaše hčere, t. j. s Sv. Duhom navdani bodo z vso gorečnostjo učili, resnice božje razumevali, pa tudi prihodnje reči po božjem razodetju oznanjevali[42] (Joel 2, 28). Na vseh teh in še nekaterih drugih mestih vidimo mi, ki smo o presv. Trojici od drugod poučeni, že v Starem Zakonu razodeto skrivnost enega Boga v treh osebah. —

Toda glavno je Novi Zakon. Sveti Evangeliji govore povsem jasno in nedvoumno zlasti na štirih

mestih. Ko oznani nadangel Gabriel preblaženi Devici Mariji, da bo postala Mati božja, omenja tri božje osebe, ki bodo svetu dale čudež božjega učlovečenja. Sveti Duh bo prišel nad te, ji pravi, in moč Najvišjega te bo obsenčila; in zato bo tudi Sveto, ki bo rojeno, Sin božji (Lk 1, 35). Glejte: Najvišji je Bog Oče, ki pošilja svojega edinorojenega Sina v naročaj prečiste Device, da si po moči Sv. Duha privzame človeško naravo. — Iste tri božje osebe se razodenejo pri Jezusovem krstu v Jordanu, preden začne Odrešenik javno učiti. Po krstu, pripoveduje sv. Matej, je Jezus takoj stopil iz vode; in glej, odprla so se nebesa, in je videl božjega Duha, ki se je kakor golob spuščal navzdol in prihajal nadenj; in glej, začul se je glas iz nebes: Ta je moj ljubljeni Sin, nad katerim imam veselje (Mt 3, 16—17). Glas je zopet glas nebeškega Očeta, ki imenuje Jezusa svojega Sina, in nad Sinom je razodet Sv. Duh. — Dalje! Preden gre božji Odrešenik v svoje trpljenje, razodene svojim apostolom v višjeduhovski, poslovilni besedi skrivnost presvete Trojice kar najbolj jasno. Sin božji, druga božja oseba, govori o prvi in tretji božji osebi, o Očetu in sv. Duhu, takole: Jaz bom prosil Očeta in vam bo dal drugega Tolažnika, da ostane pri vas vekomaj, Duha resnice (Jan 14, 16—17). Tolažnik Sveti Duh pa, ki vam ga bo poslal Oče v mojem imenu, vas bo učil vsega in spomnil vsega, kar sem vam povedal (Jan 14, 25—26). — In še četrto in najvažnejše mesto! Za božjega Odrešenika pride

čas, da zapusti to zemljo in se povrne k njemu, ki ga je poslal. V tem slovesnem trenutku še enkrat oznani svojim apostolom resnico enega Boga v treh osebah, in to kot poglavitno resnico, na katero naj se opira vse delovanje apostolov, vse pridiganje in delitev milosti. Pojdite torej, jim reče, preden gre v nebesa, in učite vse narode; krščujte jih v imenu Očeta in Sina in Sv. Duha in učite jih spolnjevati vse, karkoli sem vam zapovedal (Mt 28, 19). — In apostoli, moji častiti poslušavci! so Kristusov ukaz točno vršili. Ne samo, da so krščevali v imenu troedinega Boga, marveč skrivnost o troedinem Bogu je bila tudi začetek in konec vsega njihovega oznanjevanja. Tako piše sv. apostol Peter koj v začetku svojega prvega pastirskega pisma: Peter, apostol Jezusa Kristusa, izvoljenim ... po previdnosti Boga Očeta v posvečenje Duha, v pokorščino in pokropljenje krvi Jezusa Kristusa (1 Pet 1, 1—2), t. j. izvolienim, o katerih je Bog Oče naprej vedel, da bodo posvečeni po Sv. Duhu in pokorni veri Jezusa Kristusa, po čigar krvi so bili očiščeni.[43] — Apostol Pavel pa sklepa svoj drugi list do Korinčanov z voščilom: Milost Gospoda našega Jezusa Kristusa in ljubezen božja (t. j. Očetova) in deležnost Sv. Duha bodi z vami vsemi. Amen (2 Kor 13, 13). — In sv. Janez poudari skrivnost presv. Trojice z besedami: Trije so, ki pričujejo v nebesih: Oče, Beseda (t. j. Sin) in Sv. Duh; in ti trije so eno (1 Jan 5, 7).[44] —

Kaj čuda, m. č. p., če je v Sv. Pismu od Jezusa in apostolov tako jasno izraženi nauk sv. Cerkev od vsega začetka kar najtrdneje verovala in ga vsem svojim vernikom kot temeljni nauk z besedo in dejanjem oznanjala! Za ta nauk so umirali njeni mučenci. Verovali in oznanjali so ga najstarejši njeni sv. očetje. Kako so ga branili proti krivovernim Arijancem in Macedonijancem sv. Atanazij, Gregor Nacianški, Ambrož, Hilarij, Avguštin![45] Vsakogar, ki je vstal zoper ta nauk, je Cerkev izključila iz svojega občestva. Jasno ga je oznanjala na svojih vesoljnih zborih. Sprejela ga je v vse svoje veroizpovedi. Zmerom je delila sv. krst in druge svete zakramente v imenu Očeta in Sina in Sv. Duha. Od nekdaj je učila že otroke pokrižavati se v tistem imenu. V najstarejših njenih svetih obredih odmeva hvalnica: Čast bodi Očetu in Sinu in Svetemu Duhu. Vse njene molitve se od nekdaj sklepajo: Po Gospodu našem Jezusu Kristusu, tvojem Sinu, ki s teboj živi in kraljuje v edinosti Sv. Duha Bog na vse vekov veke. — Skratka: Cerkev, po vsem svetu do kraja zemlje razširjena, recimo s sv. Irenejem, je od apostolov in njihovih učencev sprejela to vero, ki je vera v enega Boga, v vsemogočnega Očeta in v Jezusa Kristusa, Sina božjega, in v Sv. Duha.[46] —

*

Predragi! Nevera vpije, da je treba zatajiti svoj človeški razum, če hočemo verovati v skrivnost

presv. Trojice. Toda to je drzna beseda! Ali so mar zatajili človeški razum največji in najduhovitejši možje krščanstva? Ali so ga zatajili vsi papeži, vsi škofje in duhovniki vseh stoletij, vsi milijoni vernikov v sedanjih in preteklih časih? O, to je drzna beseda! In neresnična je. Zakaj pa naj bi morali zatajiti razum, zakaj? — Zato, pravijo, ker vsak, še tako preprost razum vidi, da tri ni nikoli ena, in ena ne tri. — Resnično res! prav je tako. Toda saj tega tudi Bog ne pravi, tudi Sv. Pismo ne, tudi sv. Cerkev ne! Ali nas mar uči vera, da je en Bog in ta Bog so trije bogovi? ali da so tri božje osebe ena božja oseba? To pač bi bilo proti vsakemu razumu. A tega sv. vera ne pravi. Sv. vera govori da je en Bog v treh osebah, eno božje bistvo ali narava v Očetu in Sinu in Sv. Duhu. Kako pa je to, kaj je v Bogu bistvo ali narava, in kaj oseba — tega razumeti ne moremo. In ker razumeti ne moremo, že zato tudi nikoli dokazati ne moremo, da je naša vera v troedinega Boga v nasprotju z našim razumom, da je zmota. Zakaj, da morem o čem kaj dokazati, moram tisto razumeti. — Ne čudimo se pa, da so v Bogu skrivnosti za nas. Bog je neskončen, naš razum pa končen in omejen. Zato je ves Bog, kakršen je, za nas skrivnost. Če bi ne bil skrivnost, bi ne bil Bog, marveč ustvarjeno, končno bitje. — Zato pa le sklonimo svoje glave in, kakor so milijoni verovali in verujejo, tako verujmo mi! Dovolj mi je, reci vsak izmed nas, dovolj mi je, da je neskončno resnični Bog

tako razodel, da so apostoli tako oznanjevali, da sveta, nezmotljiva Cerkev tako uči. Zato: Verujem v tebe, pravi, troedini Bog, Oče, Sin in Sv. Duh. Amen.

II.

Bili so krivoverci — in to že v tretjem stoletju —, ki so dejali, da v Bogu niso tri resnične osebe, marveč se Bog samo imenuje Oče, Sin in Sv. Duh po tem, kakor se človeštvu razodeva in kakor v ustvarjenem svetu deluje. Tako govorjenje, ki presv. Trojico razdira, je Cerkev hitro zavrgla in obsodila. Po pravici. Saj smo zadnjič iz samega Sv. Pisma lahko videli, da Oče, Sin in Sv. Duh niso samo tri imena za eno ter isto božjo osebo, ampak tri med seboj razločene osebe. Pomnite, da nisem dejal: r a z d e l j e n e, marveč r a z l o č e n e osebe. Tri božje osebe namreč niso med seboj razdeljene, ker imajo vse tri eno ter isto nerazdeljivo bistvo in naravo. So pa med seboj razločene, ker imajo eno ter isto nerazdeljivo bistvo in naravo vsaka na drug način. Kako pa? O tem bom po svojih nezadostnih močeh izkušal nekaj povedati; potem pa izpregovorim še o delovanju troedinega Boga na zunaj, in zlasti, zakaj se nekatera dela posameznim božjim osebam pripisujejo. —

*

Predragi v Gospodu! Takozvana Atanazijanska veroizpoved, ki nam jo Cerkev duhovnikom ukazuje moliti nekatere nedelje ter na praznik presv. Trojice, govori o razločevanju treh božjih oseb s temile besedami: Oče ni od nikogar — ne narejen ne ustvarjen ne rojen. Sin je samo od Očeta — ne narejen ne ustvarjen, ampak rojen. Sv. Duh je od Očeta in Sina — ne narejen ne ustvarjen ne rojen, ampak izhaja od obeh. En Oče je torej, ne trije Očetje; en Sin, ne trije Sinovi; en Sveti Duh, ne trije Sveti Duhovi. In v tem Trojstvu ni nič prej ali pozneje, nič večje ali manjše, marveč vse tri osebe so obenem večne in med seboj enake.[47] — Dà, to je, kar moramo verovati. Prva božja oseba je sama od sebe od vekomaj, ima vir svojega božanstva sama v sebi, in jo zato sv. očetje imenujejo tudi pravir ali izvor brez izvora. Ta prva božja oseba pa je Oče, ker ima Sina, ki je druga božja oseba. — Ne bom li jaz, ki drugim roditi dajem, tudi sam rodil? pravi Gospod; bom li jaz, ki druge rodovitne delam, sam nerodoviten? pravi Gospod, tvoj Bog (Iz 66, 9). — Druga božja oseba se torej razločuje od prve tako, da vira svojega božanstva nima sama v sebi, marveč v prvi osebi, iz katere je po čudovitem rojstvu rojena: Moj Sin si ti, danes sem te rodil (Ps 2, 7). Ta d a n e s je danes večnosti, kakor opomnita že sv. Atanazij in sv. Avguštin. Zakaj Bog je Oče od večnosti; torej je od večnosti Sina rodil; zato je tudi Sin večen, kakor je večen Oče. — Tretja božja oseba pa se

zopet razločuje od prve in druge tako, da tudi nima vira svojega božanstva sama v sebi, marveč ga ima v prvi in drugi osebi, od katerih pa ni rojena, ampak od njiju izhaja. Izhaja od Očeta, kakor pove Kristus pri sv. Janezu: Tolažnik, ki vam ga bom jaz poslal od Očeta, Duh resnice, ki izhaja od Očeta (Jan 15, 26). Izhaja pa tudi od Sina, kakor priča apostol, ki ga imenuje Duha Sina božjega. Bog je poslal Duha svojega Sina v naša srca, ki kliče: Aba! Oče! (Gal 4, 6). Kakor pa je rojstvo Sinovo od Očeta večno, tako je večno tudi izhajanje Sv. Duha od Očeta in Sina. Saj drugače bi Oče ne bil od vekomaj isti Oče, in Sin ne od vekomaj isti Sin, Bog ne od vekomaj ravno isti Bog. In kakor Oče ni večji, ker je rodil Sina, in Sin ne manjši ker je rojen od Očeta, tako Sv. Duh ni manjši od Očeta in Sina, ker od Očeta in Sina izhaja. Vse tri osebe so pač po božjem bistvu eno ter isto neskončno božanstvo. —

Pravite mi: To so težke reči. O, seveda so — toda so po veri gotove. Kaj so si vse prizadejali največji krščanski duhovi, da bi količkaj približali te skrivnostne nauke našemu razumu! Poiskali so vsakovrstnih primer. Tako prispodablja sv. Anzelm presv. Trojico s potokom, ki prihaja iz studenca in dela tolmun. Ista voda je v studencu in potoku in tolmunu, pa vendar studenec ni potok, in potok ne tolmun, in tolmun ne studenec ne potok. Tako Oče ni Sin, in Sin ne Sv. Duh, in Sv. Duh ne Oče ne Sin, a vse tri osebe so eno samo božje bitje. —

Drugi cerkveni učeniki bi radi videli podobo presvete Trojice v solncu, ki izžareva svetlobo in toploto, a vse troje je nazadnje le eno solnce.[48] — Z nobeno teh primer nam ni bogvekaj pomagano. Skoro največ še se nam zdi, da razumemo, če s sv. Avguštinom premišljujemo, da v Bogu seveda ne more biti govora o kakem telesnem rojstvu in izhajanju, marveč le o duhovnem. Bog je duh in kot tak misli, kakor misli naš duh. Božja misel pa mora biti samo ena — v našem duhu se misli vrste druga za drugo; tega v Bogu ni, ker je neizpremenljiv —, božja misel torej je pač samo ena, in to neskončna, kakor je Bog sam neskončen, večna, kakor je Bog večen. Božja misel je popolna podoba Boga samega, odsvit njegovega bistva, dà, z božjim bistvom eno. Glejte, to je Sin božji: neskončna, večna misel, porojena iz božjega uma, notranja Beseda Očetova, z Očetom enega bistva. V začetku je bila Beseda, pravi sv. Janez, in Beseda je bila pri Bogu in Bog je bila Beseda (Jan 1, 1). — Svojo misel pa Bog tudi ljubi, kakor ljubimo mi svoje lepe misli, samo da jo Bog ljubi neskončno, saj je božja misel najprej misel o Bogu samem, ki je neskončna Lepota in Dobrota in neskončni vir vse lepote in dobrote. Kakor božja misel je torej tudi božja ljubezen neskončna, je večna, je z božjim bistvom eno. Glejte, in ta ljubezen, s katero Bog ljubi svojo misel, svojo Besedo, s katero nebeški Oče ljubi svojega Sina — je Sv. Duh, izhajajoč tako od Očeta in Sina, ter z Očetom in

Sinom isti neskončni, večni, edini Bog sam. — Toda tudi to premišljevanje — ali nam res kaj prida razjasni razmerje božjih oseb med seboj? Ah, kako malo, kako nič! Zato pa pustimo željo, da bi razumeli notranje življenje v Bogu in zopet in zopet ponižno verujmo, kar je Bog razodel in Cerkev uči: En Bog je, tri božje osebe so, ki se tako med seboj razločujejo, da je Oče sam od sebe od vekomaj, Sin pa je rojen od Očeta od vekomaj, Sv. Duh pa izhaja obenem od Očeta in Sina od vekomaj.[49] —

Kako pa večni Bog, v svojem notranjem življenju troedini, v času na zunaj deluje? Vsa dela božja so vsem trem božjim osebam skupna, ker so vse tri božje osebe po božji naravi eno, eno tudi po vseh lastnostih, ki se nanašajo na delovanje: ena vsevednost, ena neskončna modrost, ena vsemogočnost, neskončna dobrotljivost, itd. Sin ne more delati sam od sebe ničesar, pravi Kristus, razen kar vidi, da dela Oče; karkoli namreč dela on, dela enako tudi Sin (Jan 5, 19). Toisto velja o Sv. Duhu, ki dela to, kar Oče in Sin. — Vendar pa je od nekdaj v Cerkvi navada, oprta na izraze v Sv. Pismu, da nekatera dela posameznim božjim osebam prilastujemo, namreč Očetu stvarjenje, Sinu odrešenje, Sv. Duhu posvečenje. — Kdo te je ustvaril? vprašamo majhnega otroka, in nam odgovori, kakor smo ga naučili: Bog Oče. — Kdo te je odrešil? — Bog Sin. — Kdo pa posvetil? — Bog Sveti Duh. To pa ne, predragi! kakor bi pri stvar-

jenju ne sodelovala tudi Sin in Sv. Duh, in pri odrešenju ne tudi Oče in Sv. Duh, in pri posvečenju ne tudi Oče in Sin! Marveč delo vseh treh božjih oseb je stvarjenje in odrešenje in posvečenje. Toda Očetu se posebej pripisuje stvarjenje zato, ker je — kakor smo čuli — večni pravir vsega, kar je, izvor brez izvora, iz katerega se je od večnosti rodil sam Bog Sin. — Sin pa se je rodil od vekomaj od Očeta — kakor smo premišljevali — po božjem neskončnem in večnem spoznanju kot božja misel, Beseda ali modrost. Ker pa je ves načrt in vse delo našega odrešenja posebno dejanje božje modrosti, zato se odrešenje prilastuje Sinu. Seveda ne samo prilastuje. Saj se je druga božja oseba, in le ona, tudi učlovečila in je s svojim trpljenjem in zasluženjem delo odrešenja dovršila. — Sv. Duh pa je ljubezen Očetova po Sinu, zato se mu prilastuje posvečenje, ki je v tem, da se ljubezen božja razlije v človekovo dušo, kakor govori apostol: Božja ljubezen je izlita v naša srca po Sv. Duhu, kateri nam je bil dan (Rim 5, 5).

Pomislimo, predragi! koliko hvale in zahvale smo dolžni vsem trem božjim osebam. Vse, kar smo in kar imamo, smo in imamo po njih in od njih. Bog Oče nas je ustvaril, in kakor je od vekomaj rodil svojega edinega Sina, tako je v času nas sprejel za svoje sinove in hčere. Bog Sin nas je odrešil, in kakor je po svoji božji naravi enak svojemu nebeškemu Očetu, tako je hotel nam ljudem enak postati po človeški naravi, katero je privzel,

da bi mogel za nas trpeti in umreti. Bog Sv. Duh nas je posvetil, in kakor je sam večna ljubezen Očetova in Sinova, tako prižiga v naših srcih luč ljubezni božje in milosti. Srečni mi! Očeta imamo v nebesih, ki je tako, kakor je sebe vsega dal Sinu, tudi nam dal Sina in nam ga zmerom daje. Sina božjega imamo v nebesih, ki tako, kakor Očeta z neskončno slavo poveličuje, skrbi tudi za naše prihodnje poveličanje pri Očetu. Sv. Duha imamo v nebesih, ki je tako, kakor je sam cilj vseh božjih del, tudi v nas začetnik vseh dobrih misli, želja, besed, dejanj. Da živimo, se radujemo zdravja, da smo s tisoč in tisoč časnimi dobrotami blagoslovljeni — komu se imamo zahvaliti, če ne Bogu Očetu? Da smo iztrgani iz oblasti hudobnega duha, spet otroci božji in dediči nebes — komu se imamo zahvaliti, če ne Bogu Sinu? Da smo z duhom ljubezni napolnjeni in sposobni za vse, kar je krepostnega, zaslužnega, zveličavnega — komu se imamo zahvaliti, če ne Bogu Sv. Duhu?[50]

*

Kdo tedaj ne bo hvalil in častil te božje Trojice, čeprav njegov um ne doseže do njenih skrivnostnih globin? Kdo je ne bo slavil s sv. Cerkvijo, ki jo časti nepresstano v vseh dobah celega leta: v božični dobi zlasti Očeta in njegova dela za nas; v velikonočni dobi zlasti Sina in njegovo trpljenje za nas; v binkoštni dobi zlasti Sv. Duha in njegovo ljubezen do nas; in potlej vse tri božje osebe vse

nedelje celega leta in dan na dan v svojih molitvah in daritvah? Kdo ne bo s Cerkvijo dan na dan hvaležno izgovarjal: Čast bodi Očetu in Sinu in Svetemu Duhu? Kdo ne bo molil in se priporočal kakor sv. Jederl: Sprejmi nas, o večni Oče, v svoje ljubeznivo očetovstvo, da z radovoljno pokorščino prihajamo k tebi! Sprejmi nas, o božji Sin, v svoje nebeško bratovstvo, da boš ti naš prijatelj, učenik in vodnik! Sprejmi nas, Bog Sv. Duh, v svoje milo usmiljenje, da razsvetljuješ in krepčaš našega duha! Sprejmi nas, o troedini Bog, v svoje brezmejno varstvo, da se v nas in na nas dopolni tvoja sveta volja![51] Amen.

O božjem češčenju.

Stari Grki so imeli pravljico o Ikaru, ki si je nadel peroti iz voska, da bi se dvignil v solnčne višave. Toda, ko se je solncu približal, so se mu voščene peroti razlopile in drzni letavec je treščil v morje. — Tako se je dogajalo nam ves čas, ko smo premišljevali Boga, njegovo bistvo, njegove neskončno popolnosti in lastnosti, zlasti še nad vse skrivnostno njegovo življenje v treh osebah. Peroti našega duha so vedno in vedno iznova omagale in padali smo nazaj v svojo revščino, svojo ničnost. Le nepopolno smo spoznali, kaj se pravi: Bog je bitje, ki je samo od sebe in zgolj duh; le malo smo doumeli, kako je Bog večen in neizpremenljiv, povsod pričujoč, vseveden, neskončno moder, vsemogočen, neskončno svet, neskončno pravičen, neskončno dobrotljiv, neskončno usmiljen, neskončno resničen in zvest; nikamor več pa nismo mogli s svojim siromašnim razumom, ko smo slišali, da so v Bogu tri osebe z enim ter istim nerazdeljivim božjim bistvom. Vendar pa nam je pri vsi nezmožnosti našega duha postajalo od premišljevanja do premišljevanja zmerom bolj jasno to eno: kako zelo morajo vse ustvarjene stvari in moramo zlasti

mi ljudje neskončno božje veličanstvo častiti. Gospoda, svojega Boga, moli in njemu samemu služi! (Mt 4, 10). Da, predragi — in o češčenju božjem bi vam hotel še ob kratkem izpregovoriti, preden završim vse govore o Bogu.

*

Dvojno češčenje božje razlikujemo: samo notranje in tudi zunanje. Samo notranje častimo Boga, če ga v svojem srcu kot najvišje bitje spoštujemo, se mu kot svojemu Stvarniku in Gospodu klanjamo, kot svojemu največjemu dobrotniku zahvaljujemo; zlasti pa, če vanj verujemo in s tem njegovo resničnost in njegovo gospodstvo nad našim umom pripoznavamo; če vanj upamo in s tem njegovo dobrotljivost in usmiljenost, njegovo moč in zvestobo potrjujemo; če ga ljubimo, kakor je treba ljubiti bitje, ki je samo v sebi neskončno popolno in z neskončno ljubeznijo ljubi nas in vse stvari. — Nihče, kdor pozna Boga, ne taji, da je tako notranje češčenje božje naša stroga dolžnost.

Potem pa je drugo, z notranjim združeno zunanje češčenje božje, ko namreč notranja čutila bogovdanosti in bogoljubnosti tudi na zunaj razodevamo z gotovimi bogočastnimi opravili. Tu pa so se našli in se še najdejo ljudje, ki pravijo, da je notranje božje češčenje že dovolj, in da zunanjega, ki se javlja n. pr. v ustni molitvi, v pobožni navzočnosti pri sv. maši, v prejemanju sv. zakramentov in raznih drugih cerkvenih pobožnostih — da

takega, tudi zunanjega češčenja božjega treba ni. Pri tem se celo sklicujejo na besede, ki jih je govoril Kristus ženi Samaritanki pri Jakopovem vodnjaku, rekoč: Veruj mi, žena ... Pride ura in je že zdaj, ko bodo pravi molivci Očeta molili v duhu in resnici. Zakaj tudi Oče hoče takih molivcev. Bog je duh, in kateri ga molijo, ga morajo moliti v duhu in resnici (Jan 4, 21—24). Toda s temi besedami — da le kratko povem — je hotel Kristus reči samo to, da bo češčenje božje v krščanstvu vsebolj duhovno, bolj notranje in poglobljeno, nego je bilo v judovstvu, kjer se je predvsem kazalo v zunanjih obredih in daritvah.[32] Nikakor pa ni mogel Kristus učiti, da bi tudi zunanje božje češčenje ne bila naša dolžnost.

Saj najprvo, moji častiti poslušavci, smo dolžni Boga častiti ne samo po notranje, marveč tudi po zunanje, ne samo z dušo, marveč tudi s telesom zato, ker verujemo in vemo, da je neskončni, veliki Bog začetnik, Stvarnik ne samo naše duše, marveč tudi našega telesa. Telesi prvih staršev je, kakor poroča Sv. Pismo, oblikoval neposredno Bog sam. Mi vsi njihovi potomci, pa imamo svoje telo od svojih staršev. Toda tudi to je Bog tako uredil, ki je podelil ljudem od svoje stvariteljne moči. Torej imamo posredno vsi tudi telo od Boga. Če pa je tudi naše telo od Boga, če se ima njemu zahvaliti za svoj postanek, njemu za svoj obstanek ter za tisoč in tisoč dobrot, ki jih vsak dan prejema — potem je pač tudi telo dolžno Boga častiti in slaviti: moja

glava je dolžna poklanjati se pred njim; moje roke so dolžne sklepati se in dvigati se v molitvi k njemu; moja kolena so dolžna upogibati se pred njegovim obličjem; moje noge so dolžne hiteti v cerkev k presv. daritvi, k skupni molitvi, k javnim pobožnostim; moj jezik je dolžan glasno izrekati, v molitvi in pesmi razodevati mojo vero, moje upanje, mojo ljubezen, mojo bogovdanost — vse, kar čuti za Boga moja duša. — O, saj zato je tudi telo kristjanovo v sv. krstu in v drugih zakramentih pomaziljeno in posvečeno, da bi bilo z dušo vred sposobno častiti in proslavljati najvišjega Boga. — In če bi se telo te častne službe, te velike dolžnosti na zemlji branilo, kako naj bi imelo nekoč delež pri plačilu, ki ga je Bog pripravil v večnosti vsem, kateri mu na zemlji služijo? Ali pa ni mar tudi naše telo — kakor duša — ustvarjeno za večno blaženost? Ali naj ne bo tudi telo nekoč po božjem namenu deležno nebeške slave in nebeškega veselja? Gotovo da. Dobro; a potem mora biti na zemlji sodeležno službe božje, za katero je obljubljeno plačilo; tudi telo mora — kakor duša — na zemlji Boga častiti.

To je eno. Drugič pa kdo ne vidi, da je dolžnost tudi zunanjega češčenja božjega zapisana že kar v našo naravo? Kdo namreč ne ve, da sta telo in duša v človeku tako tesno med seboj zvezana, da se vse, kar je v duši, mora nekako razodevati tudi na zunaj na telesu, najsi bo že žalost ali veselje, strah ali upanje, sovraštvo ali ljubezen, zaničevanje ali spoštovanje. Resnično, treba je posebne spretnosti, pridobljene z vajo, če hoče človek na zunaj prikriti to, kar je živo v njegovem srcu, v njegovi duši. Človek, ki ima v srcu sočutje za trpečega sobrata, bo moral to kakorkoli tudi na zunaj pokazati; otrok, ki goji v duši spoštovanje in ljubezen do svojih staršev, bo to tudi na zunaj z znamenji spoštovanja in ljubezni razodeval; ljudstvo, ki je prevzeto od navdušenja za svojega vladarja, bo svojemu navdušenju ob vsaki priliki tudi dajalo duška. To so stvari, ki jih vsi vemo in jih vsak dan lahko opazujemo. Zato vprašam: Ali bo to drugače pri živi notranji veri v Boga, pri upanju vanj, pri ljubezni, spoštovanju do njega — ali bo drugače? Ne, nič drugače ne bo, marveč tudi tu se bo moralo pokazati na zunaj, kar je resničnega znotraj — tako, da če vidim človeka kristjana, ki po zunanje Boga ne časti, hitro rečem, da ga tudi ne časti v svoji notranjosti, v svoji duši. Zares, kogar ne vidim v cerkvi pri sv. maši, pa ne pri nedeljski dopoldanski ne popoldanski božji službi, pri nobeni redni ali izredni cerkveni pobožnosti; o komer mi je znano, da nikoli ne poklekne k molitvi, ne zjutraj ne zvečer ne pred jedjo ne po jedi; kdor v vsem svojem zunanjem vedenju ne kaže nič spoštovanja do Boga in božjih reči — ali naj takemu verjamem, če mi pravi, da pač na zunanjosti nič ne dá, da pa je v srcu čisto dober kristjan. O ne! Čisto slab kristjan je, trdim jaz in se nič ne bojim, da ga predrzno sodim. Ne rečem, da vsak tudi v svoji notranjosti Boga časti,

kdor ga časti po zunanje, saj je Kristus sam očital farizejem z Izaijem: To ljudstvo me časti z ustnicami, a njih vera je daleč od mene (Mt, 15, 8); smelo pa trdim, da ga nihče ne časti v notranjosti, kdor ga ne časti tudi po zunanje.[53]

Pravijo ljudje, ki se ne zmenijo za češčenje božje, ki so zanikarni in nesprejemljivi za vsako službo božjo, pravijo: Saj Bog ne potrebuje naših zunanjosti, formalnosti. — Res je, predragi! in jaz vam rečem: Bog ne potrebuje tudi naše notranjosti ne, tudi naše vere ne, našega upanja, ljubezni naše ne, nas samih, nikogar izmed nas Bog ne potrebuje, in ničesar, kar bi mu mi mogli dati: Moj Bog si ti ter mojega blaga ne potrebuješ! kliče Bogu psalmist (Ps 15, 2). Bog, neskončno bitje, ima brez vsake ustvarjene stvari sam v sebi vse, da je neskončno blažen. Toda za to ne gre. Za to gre, kaj smo mi Bogu dolžni. Saj tudi zemeljski vladar navsezadnje češčenja svojih podložnikov ne potrebuje. Ali mu ga pa zato nismo dolžni izkazovati? Ne gre za to, da Bog nas ne potrebuje. Za to gre, da mi potrebujemo Boga, njegove milosti, njegove pomoči, njegovega usmiljenja in večnega zveličanja pri njem. Vsega tega pa ne bomo deležni, če ne častimo njega, Najvišjega, tako, kakor je naša dolžnost.

*

Predragi! Sklenimo govore o Bogu s končnim trdnim sklepom, da bomo tudi sami velikokrat premišljevali neizmernega Boga. Kaj moremo premišljevati lepšega, večjega? Kaj nam more biti v večjo korist? Zmerom takorekoč imejmo pred očmi božje veličanstvo, da bomo zmerom bolj v Bogu in z Bogom živeli. Zmerom mislimo: kaj je Bog? kakšen je Bog? — da bodo naše duše čimbolj napolljene s strmenjem nad njegovo veličino in mi zmerom bolj pripravljeni, Boga po njegovi vrednosti častiti in slaviti — z notranjim češčenjem: z živo vero, s trdnim upanjem, z močno ljubeznijo — pa tudi z zunanjim češčenjem: z molitvijo hvalno, zahvalno in prosivno; z molitvijo zasebno in javno; s presv. daritvijo, ne samo ob nedeljah in praznikih, marveč čim večkrat tudi ob navadnih dneh; s prejemanjem sv. zakramentov, s češčenjem presv. Rešnjega Telesa, z drugimi lepimi pobožnostmi, do katerih nas po božji uredbi navaja Cerkev. Kaj zopet moremo delati lepšega, vzvišenejšega, vrednejšega, nego častiti Boga? V nebesih je večno češčenje božje. O veliki in dobrotljivi Bog, daj nam milosti, da te tako spoznavamo in častimo na zemlji, da ti bomo nekoč v nebesih prepevali večno hvalo in čast z vsemi tvojimi angeli in svetniki! Amen.

Opombe.

(Literatura.)

[1] Prim. Fr. X. Wetzel, Das Credo, Ein Büchlein für Jung u. Alt. Ravensburg, Alber, str. 4.

[2] In Ps. 86. — Prim. C. M. Wermelskirchen, Katechetische Predigten. I. Bd. 6./7. Aufl. Limburg a. L. 1911. Gebr. Steffen. Str. 95.

[3] Confess. 10, 6.

[4] Prim. Ehrler, Apolog. Predigten. I. Bd. 2. Aufl. Freiburg i. Br. 1905. Herder. Str. 59. — Wermelskirchen, o. c., str. 97.

[5] Prim. Dr. Gr. Pečjak, Katoliški verouk. Druga knjiga. V Ljubljani 1909. Katol. bukvarna. Str. 27.

[6] Prim. Ant. Vetternik, Razlaga velikega katekizma. I. zv. V Ljubljani 1901, Kat. bukvarna. Str. 58—59.

[7] Prim. Ehrler, o. c., str. 68.

[8] Sermo 30. de Sanctis.

[9] Prim. Wilmers, Lehrbuch d. Religion. I. Bd. 7. Aufl. Münster i. W. 1909. Aschendorff'sche Buchhandlung. Str. 374. pod črto.

[10] Prim. Hermann Deutl, Exempelbuch für Predigt, Schule u. Haus. Zweite Sammlung. Graz. 1912. Ulr. Moser. Str. 11.

[11] Prim. Ehrler, o. c., str. 82.

[12] Prim. Pečjak, o. c., str. 29.

[13] Prim. Pečjak, l. c.

[14] Prim. Wilmers, o. c., str. 383, pod črto 1.

[15] Prim. Ehrler, o. c., str. 90.
[16] Prim. P. Vinzenz Thuille, Predigten. Regensburg 1881. Manz. Str. 225.
[17] Ehrler, o. c., str. 89.
[18] Prim. I. Klug, Die ewigen Dinge. 21.—25. Tausend. Paderborn 1921. Schöningh. Str. 118.
[19] Prim. Ehrler, o. c., str. 92 nsl.
[20] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 121—122; prim. tudi v nadaljnjem str. 123 nsl.
[21] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 129—130.
[22] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 131 nsl.
[23] Vel. katekizem, vpr. 54.
[24] Prim. Ignaz Schuster, Katechetisches Handbuch oder fassliche und gründliche Unterweisung der Jugend in der kath. Religion. I. Bd. I. Abt. Freiburg i. Br. 1846. Herder. Str. 116—118.
[25] Prim. Wermelskirchen, Katechetische Predigten, I., str. 138—139.
[26] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 141—142.
[27] Vel. katekizem, vpr. 55.
[28] Gl. Allioli-Wolf, na tem mestu, pod črto 28.
[29] Prim. Schuster, o. c., str. 89 nsl.
[30] Prim. Zadnje besede sv. Terezije Deteta Jezusa. Iz dnevnika njene rodne sestre Pavline. Maj—sept. 1897.
[31] Prim. Wilmers, Lehrbuch, I., str. 431, pod črto 1.
[32] Prim. Jos. Ant. Bordoni, S. J., Predigten. Aus dem Italienischen von Dr. Nik. Sorg. I. Jahrg. I. Teil. Regensburg 1853. Manz. Str. 177 nsl.
[33] Prim. Thuille, o. c., str. 278.
[34] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 147.
[35] Vel. katekizem, vpr. 57.
[36] Prim. Ehrler, o. c., str. 143—145.
[37] Prim. D. Mark, Exhorten f. d. studierende Jugend. I. Bd. Brixen 1897. Weger. Str. 107.
[38] Prim. Allioli-Wolf, na tem mestu, pod črto 23.
[39] Prim. Ehrler, o. c., str. 148—149.
[40] Prim. Vel. katekizem, vpr. 59—63.

[41] De consider. l. II. c. 8. Prim. Mark, o. c., str. 240.
[42] Prim. Allioli-Wolf, na tem mestu, pod črto 29.
[43] Prim. Allioli-Wolf, na tem mestu, pod črto 4.
[44] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 166—168.
[45] Prim. L. Billot, S. J., De Deo uno et trino. Romae 1893. Polyglotta. Tom. II. pg. 164.
[46] Prim. Mark, o. c., str. 345—346.
[47] Prim. Symbolum Atanasianum.
[48] Prim. Ehrler, o. c., str. 157.
[49] Vel. katekizem, vpr. 64.
[50] Prim. Schuster, o. c., str. 162.
[51] Schuster, o. c., str. 164, pod črto.
[52] Prim. Allioli-Wolf, na tem mestu, pod črto 16.
[53] Prim. Wermelskirchen, Bd. II., 6./7. Aufl. Limburg a. L. 1911. Steffen. Str. 113—115.

V isti založbi je izšlo istega avtorja:

Brez vere. Devet govorov o neveri. (Broš. 6 Din, polplatno 18 Din, platno 30 Din.)

Za resnico. Osemnajst obrambnih govorov. (10 Din, 20 Din, 35 Din.)

O dveh grehih. Trinajst govorov za moralo. (12 Din, 22 Din, 40 Din.)

Začetek in Konec. Petnajst govorov o Življenju našega življenja. (16 Din, 26 Din, 40 Din.)

Velika skrivnost. Sedemnajst govorov o zakonu. (18 Din, 28 Din, 45 Din.)

O ljubezni. Dvanajst samarijanskih govorov. (16 Din, 26 Din, 40 Din.)

Kam greš? Sedem govorov o božjih klicih. (10 Din, 20 Din, 33 Din.)

Vstajenje duše. Petindvajset govorov za prerod. (28 Din, 38 Din, 45 Din.)

Mesto na gori. Štirinajst govorov o Cerkvi. (18 Din, 28 Din, 40 Din.)

Zgodbe o človeku. Dvajset govorov za smer življenja. (28 Din, 38 Din, 50 Din.)

Žena s Solncem. Štirinajst govorov o Mariji. (18 Din, 28 Din, 40 Din.)

Božji dnevi. Šestintrideset govorov za življenje s Cerkvijo. (42 Din, 54 Din, 66 Din.)

Večna knjiga. Deset govorov o Sv. Pismu. (16 Din, 26 Din, 40 Din.)

Memento homo. Petnajst govorov o molitvi, delu in misli na smrt. (22 Din, 32 Din, 40 Din.)

Studenci žive vode. Štiriindvajset govorov o svetih zakramentih. (32 Din, 42 Din, 52 Din.)

Odrešenje. Sedem govorov o Jezusovem trpljenju. (12 Din, 22 Din, 32 Din.)

Jagnje božje. Dvanajst govorov o daritvi sv. maše. (18 Din, 28 Din, 40 Din.)